

Pilgrimmen

6. Årgang Nr. 10 September 2005

Pilgrimmen

er udgivet af:

Foreningen af Danske Santiagopilgrimme

Pilgrimmen
c/o Bent Jul
Markmandsgade 8, 4.tv
2300 København S

Tlf.: 32548816

Email:

redaktionen@santiagopilgrimme.dk

Pilgrimmens redaktion

Bent Jul, ansvarshavende,
tlf.: 32548816, bent.jul@privat.dk

Eva Andersen, tlf.: 38280804,
eva-andersen@voldparken.dk

Gyrithe Schmidt Madsen,
tlf.: 32973230,
gyrithe49@jubiimail.dk

Foreningen

Foreningen af Danske Santiagopilgrimme

Frederiksvej 9
4180 Sorø

Tlf.: 57821373

Fax: 57833765

Email: *info@santiagopilgrimme.dk*

Ved henvendelse til foreningen bedes
medlemsnummeret oplyses,

Bestyrelsen

Henrik Tarp, formand,
tlf.: 57821373

Nils Hartmann, næstformand,
tlf.: 55700060

Annette Foged Schutlz
tlf.: 62271115

Astrid Clausen,
tlf.: 57834818

Benny Hansen, kasserer,
tlf.: 56631317

Bent Jul, redaktør,
tlf.: 32548816

Vivi Tarp, sekretær,
tlf.: 57821373

Copy right:

Enhver udnyttelse af bladets tekster er forbudt i henhold til loven. Undtaget herfra er korte uddrag af artikler til brug for anmeldelse samt til omtale der fremmer foreningens formål.

Samtykke til at kopiere bladets tekster i øvrigt kan fremskaffes gennem bladets redaktion. Det er Redaktionen politik at artikler, der ikke er honoreret, tilhører de enkelte forfattere.

Redaktionen	
Kære Læser	4
Nyhedsstof	
Pilgrimsvandring i middelalderen (2)	6
Kippinge Kirke og Maribo Domkirke	11
Spiritualitet og kristentro	14
Foreningen Herberger langs Hærvejen	17
Spiritualitet	
Et uventet møde på caminoen	19
"Mit livs vej"	21
Pilgrimsveje	
Via de la Plata - Sølvvejen	24
Ruta Primitivo – den oprindelige vej	28
Pilgrimslivet	
1 ud af 100 rejsedage fra Viborg til Santiago de Compostela	29
Oplevelser på en pilgrimsvej juni 2005 fra Cahors til St. Jean-Pied-du-Port ...	31
Pilgrimsfærd på cykel til Santiago de Compostela	34
Poesi	
Ny bortsendelsessang	38
Herre, du vandrer forsoningens vej	39
Bog anmeldelse	
Pilgrimsvejen til Santiago de Compostela	40
www.raunsbjerg.dk	40
Camino del Norte og La Ruta de la Plata	41
I pilgrimernes spår från Malmö til Santiago de Compostela	42
Bestyrelsen	
Nyt fra Bestyrelsen	45
Tanker om pilgrimsbevægelsen i de Nordiske lande	46
Medlemmernes spalte	
ULTREIA – endnu engang	52
Om dokumentet 'Compostela' – og et lille hjertesuk	53
Historien om Roskilde Pilgrimsforening	56
Aktivitetsskalendar	
Aktivitetsskalendar 2005	59

Pilgrimmens adresse Se side 2

ISSN 1603-2365 Pilgrimmen afleveres
til Nationalbibliografien

Forsidebillede

*Alterkalken som formentlig er skænket
af Dronning Margrethe I i forbindelse
med Maribo Domkirkes indvielse.
Se artiklen s.11.*

Kære Læser

Der er i år solgt rekordagtigt mange pilgrimspas. Når du derfor modtager dette nummer af Pilgrimmen, er du måske vendt tilbage fra en rejse, som vil vise sig, at blive dit livs vigtigste. At udgive et blad med sådant stof, er en stor glæde. Ja, faktisk er det kontakten med de mange pilgrimme, der motiverer redaktionen allermost. At vi også fornemmer, at bladet bliver læst, sætter vi selvfølgelig også pris på.

Vi har en særlig ambition med bladet: Vi vil støt og roligt opbygge en solid artikel-database. Den vil blive offentliggjort på foreningens hjemmeside til glæde for både helt nye og erfarne pilgrimme. Desuden vil den blive brugt af de tusindvis af andre, for hvem pilgrimsbegrebet har vakt interesse. Her tænker jeg på studerende, skole-elever, præster, sognemedhjælpere og journalister. En af de vigtigste opgaver i den hurtigt voksende pilgrimsbevægelse er ikke at planlægge ture for pilgrimme, men at stille gedigen viden til rådighed, så folk selv kan tage ansvaret for deres pilgrims-vandring. Det skal ikke være alt for let. Sjælen skal være sulten for, at begive sig på pilgrimsvandring med udbytte.

For at få gang i opbygningen af artikeldatabasen, har vi i dette nummer optaget en del artikler om pilgrimslivet og pilgrimsveje. Vi har lagt vægt på, at der er stof til alle slags pilgrimme. Vi har også tænkt på, at flere og flere har lyst til en tur nummer 2. Derfor forsøger vi også at inspirere til nogle af de mindre kendte pilgrimsmål og til alternative veje til Santiago.

Redaktionen opfordrer fortsat til at fremsende indlæg til Pilgrimmen. Som pilgrim har man modtaget noget, som er af universel karakter. Det er en rigtig god ide, at dele dette med andre – man kan sige, at man i taknemmelighed skal give glæden tilbage til den universalitet, som man har været i forbindelse med som følge af pilgrimslivet.

I sidste nummer efterlyste redaktionen beretninger om flirt, erotik og kærlighed på caminoen. Vi har modtaget en rigtig dejlig artikel af Marianne Viking med titlen ”Et uventet møde på caminoen”. Det er en fortælling om hvordan Santiago gennem indre modstand foldede sig ud til en eksistentiel ændring af et menneskes liv. Hvis du har mod til at skrive din artikel, vil vi være taknemmelige.

Vi forsøger at anmelde nye pilgrimsbøger og hjemmesider på nordiske sprog. Her er der imidlertid meget travlhed for øjeblikket, så vi har måtte begrænset os. Vi glæder os særligt over, at vi fik lavet en kort redegørelse om ”Pilgrimsvejene til Santiago de Compostela” af Henrik Tarp, foreningens formand. Det er Danmarks første pilgrimsguide. Medlemmerne får et helt specielt tilbud.

I takt med at pilgrimsbevægelsen vokser, har bestyrelsen engageret sig i forskelligt samarbejde. Vi er blevet inspireret ved at kikke på, hvad man gør i andre nordiske lande. Der er indledt samarbejde om herberger på Hærvejen. Der er taget initiativer til at forbinde Trondheim (Nidaros) i nord med Vadstena (Hellig Birgitta) i øst og med Santiago i vest. I dette arbejde spiller Danmark en vigtig rolle.

Med al den energi, der i disse år udfoldes omkring pilgrimsbegrebet, kan jeg ikke undgå en vis frygt for, om det nu også lykkes, at få kanaliseret den frisatte kraft ind i frugtbare baner. Pilgrimsbevægelsen skulle i moderne tid helst ikke komme på vildveje. Det skete for 5-600 år siden. Faldgruberne er anderledes i det 3'die årtusind. Erfarne pilgrimme må derfor tage medansvar for denne nye pilgrimsbevægelses udvikling. Alt dette kan du fornemme ved at læse artiklerne "Tanker om pilgrimsbevægelsen i de Nordiske lande" og "Spiritualitet og kristentro" samt "Nyt fra bestyrelsen".

Tillykke med jeres pilgrimstur. God læselyst! Vi ses på generalforsamlingen lørdag d. 29. oktober.

Redaktionen har desværre ikke haft plads til alle artikler. De vil blive bragt i næste nummer, som vi vil forsøge at udsende hurtigt efter generalforsamlingen.

*Bent Jul
Redaktør*

Pilgrimsvandringer i middelalderen (2)

I en tidligere artikel har foreningens næstformand fortalt om baggrunden for middelalderens pilgrimsrejser. Nu rundes der af med en beretning om rejsernes ofre, pilgrimskors, pilgrimstegn og mindebøger samt omtale af de to kendte danske pilgrimme: Peder Kæller og Jonas.

Af Nils Hartmann

Mange af middelalderens pilgrimme vendte aldrig hjem igen. De døde af sygdom eller af strabadserne undervejs. Andre magtede ikke at skaffe de fornødne midler til rejsens gennemførelse. Det blev nemlig hurtigt umuligt at forlade sig alene på almisser, dertil var der efterhånden for mange på de store europæiske pilgrimsveje. Det kan være interessant ved et eksempel at belyse faren og offeret ved en enkelt pilgrimsfærd.

I A.D. Jørgensens bog om "Valdemar Sejrr" (1913) findes en oversættelse af et aftalebrev fra Thorkelin: "Diplomatarium Arnamagnæanum". Heri kan man læse, hvordan Grev Niels' søn Niels beskikker sit bo, før han drager ud på pilgrimsfærd til Jakobs Grav i Santiago de Compostela omkring år 1220. Da han er fattig på penge, men samtidig mener, at han tækkes Gud bedre, hvis han betaler rejsen af egne midler og ikke ved venners hjælp, pantsætter han sin ejendom til Esrum Kloster. Dog på den betingelse, at han igen kan overtage den til fuld værdi, hvis han kommer hjem i god

behold. Skulle han under pilgrimsfærd være gået al kødets gang, tilhører ejendommen til gengæld klosteret.

Af aftalebrevet fremgår:

Ni Mark Guld Værd skal Niels selv bruge i Sølv, til Heste og Rejsefornødenheder; tre Mark Guld skal løse hans Hovedlod; een Mark Guld giver han til et Pragtskrud for sin Skytshelgen St. Nicolaus' Alter; og fire Mark skal udbetales til hans Fæstemøe, hvis hans Død erfares med Sikkerhed. Desuden skænkes i Tilfælde af Niels' Død under Pilgrimsfærd for hans Sjæls Salighed to Mark Guld fordelt til en Række Kløstre og Kirker; og for hans Huse og Klæder skal stiftes et stort og smukt Alter for Apostelen St. Jacob; samt mindre Altre for St. Nicolaus, Kong Olaf, St. Gertrud og St. Juliane.

Desværre har jeg ikke været i stand til at finde oplysninger om, hvordan Niels' rejse forløb, og om han vendte hjem med livet i behold.

Vejkors og -krucifikser

Allerede fra den tidlige middelalder begyndte man at rejse krucifikser og vej kors rundt om i landet på steder, der havde betydning for pilgrimmen. Det kunne være ved korsveje, ved helligkilder eller ved alfarvej, hvor mange pilgrimme færdedes. Men det kunne også være, hvor særlige begivenheder havde fundet sted. Fx ved Finderup Lade, hvor kong Erik blev myrdet Sankt Cæcilie Nat 1286. Eller ved Haraldsted, hvor Erik Ejegods søn Knud Lavard blev

dræbt i 1131 af kong Niels' søn Magnus. Disse steder blev hurtigt pilgrimsmål, og korsene blev vedligeholdet fra slægt til slægt i hele den katolske tid. Ja, Knud Lavards lige til vore dage.

I Sengeløse Sogn på Roskildevejen mellem København og Roskilde står et mærkeligt gammelt granitkors. Det blev rejst af stormanden Eskil Hemmingsen Snubbe, der på mødrene side var af Hvideslægten. Han var en fremstående mand i Valdemar Sejrs følge og nævnes i våbenfrisen i Sorø Kirke. Snubbekorset blev rejst i 1230 som tak for en vellykket fødsel. Eskil Snubbes højgravide hustru fødte nemlig en søn på dette sted under en rejse til Roskilde. Korset blev hurtigt pilgrimsmål (især for gravide kvinder), pilgrimsvejen over Sjælland gik her forbi, og Eskil Snubbe sikrede dets bevarelse "til evig tid" ved at skænke Roskilde Domkapitel en gård mod, at kirken overtog vedligeholdelsen. Og som sagt: Snubbekorset står der den dag i dag.

På Hvilehøj ved Slagelse står stadig Hellig Anders' Kors (se omtale i Pil-

grimmen nr. 7 og 8). Ved Astrup i Grinderslev Sogn er bevaret et pilgrimskors fra omkring år 1100. Fra Fyn kendes et par kors: Skovsbo Korset i Rynkeby Sogn og Juulskov Korset i Kullerup Sogn. Andre kunne sikkert nævnes, og navne som Korshavn, Korsør og Kors-hage m.fl. minder om kors og valfartssteder i gamle tider.

Velsignelse - signen og manen

Så vandrede man på pilgrimstog, sådan som det blev beskrevet i den forrige artikel. Men før pilgrimmene drog ud på deres fromme færd, stedtes de først for sognepræsten, der med forskelligt ritual i de forskellige stifter under korstegnelser velsignede hver enkelt og bad for dem. Derefter velsigende han tiggerposen og pilgrimsstaven og overgav dem til pilgrimmen sammen med rejsedokumentet (datidens pilgrimspas). Dertil kom, at nogle præster eller munke kendte særlige signeremser og besværgelsesformularer, som de medgav pilgrimmene "for at sikre mod alt ondt på vandrigen". Den slags var i nogle præster og biskoppers øjne en for-

vanskning af det hellige, men overalt i landet levede denne "manen og signen". Den var en del af folkets trosforestillinger, og dens resultater ufortalte, så gav besværgelserne og remserne pilgrimmen en tro på, at han var i besiddelse af kundskaber, der var i stand til at drive selv den Onde på flugt, hvis han skulle dukke op på vandringen.

Pilgrimstegn og mindebøger

Ved valfartsstederne fik man udleveret pilgrimstegn. Mest berømt er muslingeskallerne, som Santiagopilgrimme hjembragte fra Sankt Jakobs Grav i Santiago. De blev i Danmark kaldt Ibsskaller og er fx optaget i adelslægten Gøyes våben. Et andet velkendt pilgrimstegn var palmegrenen, som var symbolet for, at man havde besøgt det Hellige Land og Jesu Grav. Yderligere kendes en række småmærker især fra danske valfartssteder. Kendt er bl.a. det lille antoniterkors, støbt i bly, som antonitermunkene solgte fra deres klostre. Også amuletter blev båret af pilgrimme. Nogle af dem blev solgt ved kildemarkeder og helligsteder og viste tilbage til den rene hedenskab: rævehaler, snogehaler, fugleffjer, dyreknogler osv.

Under alle omstændigheder var det vigtigt, at pilgrimmen vendte hjem med et tegn på, at han var nået frem til sin rejses mål, bl.a. fordi der var knyttet aflad dertil.

I 1364 søgte Valdemar Atterdag ærkebiskoppen i Lund om, at han og hans mænd, der under deres pilgrimsfærd havde fået et "Guds Lam" (!) af paven, måtte få 3 års og 120 dages aflad.

Om de hjembragte rester af det omtalte lam som tegn på, at de havde knælet ved Peters Grav i Rom vides ikke, men de fik 7 år og 280 dage!

Nogle tilfældigt bevarede mindebøger fortæller om pilgrimme, der lod sig indskrive i klostrene, hvor de overnattede. En af dem er et håndskrift fra klosteret Reichenau ved Bodensøen. Heri nævnes en stor mængde pilgrimsnavne fra 1100- og 1200-tallet. Der er ca. 670 nordiske navne delt på 30 rejsegrupper, hvoraf nogle var små, mens andre var flokke på op til 150. Vi ved ikke mere, hvem disse mennesker var, eller hvor de var på vej hen. Men navnene er bevaret: Eskil, Toke, Estrid, Aslak, Gunner, Ketil, Asser osv. Det, der især gør denne mindebog interessant, er, at den viser, at kun 2 ud af 100 af pilgrimme var kvinder. For den interesserede henvises til Aarbog for Nordisk Oldkyndighed, 1923, side 1 ff.

Jonas og Peder Kæller - to professionelle pilgrimme

Rundt om i landet gøres der af og til fund af ibsskaller på nu nedlagte middelalderlige kirkegårde. Fundene viser, at nogle døde har fået muslingeskaller med sig i graven som tegn på, at de som pilgrimme havde besøgt Santiago de Compostela. Uden tvivl for at sikre den afdøde de bedste betingelser på den videre rejse og på Dommens dag.

Navnene på middelalderens "almindelige" pilgrimme er for længst gået i glemmebogen, men vi kender dog navnet på to af dem. Den ene var abbedens svend Jonas fra Sorø Kloster. I mange år

Jonas fra Sorø Kloster. I mange år lå hans ligsten i Sorø Klosterkirke, men den er nu forsvundet.

Der eksisterer imidlertid en gengivelse af den gotiske sten med billede af Jonas, der bærer pilgrimshat og -stok, palmegren i venstre hånd og Ibsskal på rejsetasken. Ifølge indskriften besøgte han Jerusalem to gange, Rom tre gange og Santiago de Compostela én gang.

lå hans ligsten i Sorø Klosterkirke, men den er nu forsvundet. Der eksisterer imidlertid en gengivelse af den gotiske sten med billede af Jonas, der bærer pilgrimshat og -stok, palmegren i venstre hånd og Ibsskal på rejsetasken. Ifølge indskriften besøgte han Jerusalem to gange, Rom tre gange og Santiago de Compostela én gang. Jonas var med andre ord professionel pilgrim for klosteret.

I landsbyen Tyrsted lige syd for Horsens ligger en middelalderlig sognekirke, opført ca. 1100-1250. Går man ind i kirken våbenhus, ser man to store ligsten indmuret i vestvæggen. Stenen længst væk fra døren er trapezformet, ca. to meter høj, og i dag det eneste bevarede gravminde over en dansk pilgrim fra middelalderen.

Indskriften på skriftbåndet øverst oppe kan tydes "Petrus dictus Kæller", der oversat betyder "Peder kaldet Kæller". Kæller er det gamle danske ord for kældermester, og navnet Peder Kæller kan genfindes i Esrom Klosters Brevbog. Derfor er der stor sandsynlighed for, at stenen er rejst som gravminde over denne lægbroder, der var klosterets kældermester, og som i 1301 underskrev et dokument som vidne.

Jakobspilgrimme i middelalderen.

Tolker vi den indridsede tegning af manden og symbolerne på stenen, får vi ud over navnet en række oplysninger om Peder Kællers gerning. Først og fremmest kan vi se, at han var pilgrim og må have tilbragt en stor del af sit liv på de europæiske pilgrimsveje. Palmegrenen i hans højre hånd, vidner om, at han har været i det Hellige Land, i Jerusalem. Muslingeskallen, der smykker rejsetasken på hoften, viser, at han også har foretaget en vandring til Jakobs Grav i Santiago de Compostela. At han som sin kollega Jonas vandrede, fremgår af den stav, han holder i venstre hånd.

Peder Kæller bærer ikke pilgrimshat, i stedet har stenkunsteren ladet hovedet med det lokkede hår og det krusede skæg løfte sig op i indskriften og skille de to sidste ord fra hinanden.

Vi kender navnet, men stenen rejser også mange spørgsmål. Lå Peder Kællers pilgrimsrejser før eller efter

1301? Hvilken tilknytning havde han til Tyrsted og Horsenseggen? Var han barnefødt i landsbyen, eller endte han sine dage her? Hvor gammel blev han? En betydningsfuld mand må han utvilsomt have været. Ellers havde han ikke fået en mandshøj og flot udsmykket sten nedlagt i kirkegulvet, hvor den var anbragt, inden den blev overflyttet til våbenhuset.

Selv har jeg forsøgt at besvare nogle af spørgsmålene om Peder Kæller i børnebogen "Rejsen til Jakobs By". I den fiktive fortælling lader jeg Peder Kæller foretage vandringen til Santiago med sin 12-årige nevø Jonas i jubelåret 1300. Men læs selv!

Litteratur

Danmarks Kirkehistorie af L.P. Fabricius. O. Lohses Forlag, 1935.

Den hellige jomfru i Esrum. En antologi om Esrum Kloster. Red. af Anne Elverskov og Jens Anker Jørgensen. Frederiksborg Amt, 1996.

Rejsen til Jakobs By af Nils Hartmann. Gyldendal, 1999.

Rejsen til Jakobsland af Tue og Bodil Gad. Wormianum, 1975.

Santiago - 1000 års kulturrejse gennem Europa af Jørgen Johansen. Spektrum, 1999.

Sorø Klosterkirke af Lars Kelstrup. Sorø Lokalhistoriske Selskab, 2003. Valdemar Sejr af A.D. Jørgensen. Kbh, 1913.

Kippinge Kirke og Maribo Domkirke

Foreningens pilgrimsvandring i juni 2005.

Lørdag den 4. juni mødtes 15 medlemmer af foreningen ved Nørre Alslev station for her at begynde en tur ad den gamle pilgrimsvej fra overfartsstedet Gåbense til Kippinge kirke. Arrangementet var kommet i stand gennem vores medlemmer Linda og Arne fra Vålse, der havde allieret sig med den nu pensionerede og meget historisk velbevandrede præst fra Kippinge kirke.

Vejret var godt så det kunne ikke blive andet end vellykket. Og det blev det.

Af Henrik Tarp

Pilgrimsoverfarten ved Gåbense havn

Vi kørte i bil til Gåbense havn for at bese den lokalitet, hvor pilgrimme og andet godtfolk kom over fra Vordingborg. Gåbense fungerede som overfartssted indtil Storstrømsbroen blev bygget i 1930'erne. Nu et roligt og fredeligt landsbysamfund, men man kunne udmærket forestille sig, hvordan det havde været med liv på havnen med larm fra færgegården og trafik til og fra af gods og mennesker. Her ankom som sagt også de pilgrimme, der skulle videre sydover. Det ved man, for en forordning sagde, at bønderne var forpligtigede til at transportere dem videre til Guldborg ved Guldborgsund. Her fortsatte de videre til Maribo og derfra vel sagtens til Rødby.

Kippinge kirke

Fra Gåbense videre til omkring Nørre Vedby med Møllebakken, hvor vi parkerede. Nu gik det til fods langs med den inddæmmede, tidligere lavvandede bugt, der førhen gik helt op til Kippinge kirke. Stien vi gik ad må anses for at være pilgrimssti, selvom det var muligt at sejle helt ind til kirken. En yderst smuk tur, hvor vi havde Kippinge kirkes karakteristiske spir som ledefyr i det fjerne. Kippinge by var allerede fra Valdemarstiden en vigtig handelsby, men desværre var det kun fladbundede og derfor ikke lastetunge skibe der kunne anløbe Kippinge. De senere bugsvære og store Hansekogger kunne ikke nå Kippinge, hvorfor Stubbekøbing blev handelstyngdepunkt i 1500 tallet og Kippinge mistede lidt efter lidt sin betydning.

Dronning Margrethes segl ses i bunden af kalken.

Men kirken ligger der stadigvæk - og hvilken kirke. En ægte dansk valfartskirke, som var kendt for sin blødende hostie. Valfarten til kirken den gang kastede penge af sig. Disse blev brugt til udsmykning, men også til

underhold af fattige værdigt trængende f.eks. Marie Grubbe. I følge den lille pamflet vi fik udleveret var kirken så velstående, at Kristian d. 2. optog lån hos kirken. Til trods for at valfart og pilgrimsvandring blev bandlyst efter

På vandreturen besøgte også Nørre Vedby Kirke, i hvilken man bl.a. så et epitafium med færgemandens familie. Han har stået for overfarten af mange pilgrimme. (Foto: Niels H. Lieberkind)

Reformationen fortsatte valfarten af pilgrimme til Kippinge helt op i 1700 årene, hvorefter det døde ud. Men altså mere end 200 år efter Reformationen vandrede pilgrimme til Kippinge.

Margrethes kalk i Maribo Domkirke

Efter dette meget interessante besøg forsatte gruppen til Vålse, hvor Linda og Arne lagde hus til fortæring af den medbragte mad. Dernæst videre ad dæmningen tilbage til bilerne. Vi fortsatte turen i bil til Maribo Domkirke, hvor domprovsten ventede os. Her fik vi en yderst informativ og oplysende gennemgang af kirkens historie og vi sluttede af med at se skattene, der var låst nede bag alteret. Helt mærkeligt

følte det at holde om den kalk som Margrethe den 1. havde skænket kirken. En kalk der var mere end 600 år (den er ældre end den kalk som Den katolske Isabella forærede kirken i O Cebreiro). I bunden sås stadig helt tydeligt Margrethes segl.

Pilgrimstur igen

Efter besøget i domkirken skiltes vores veje, men vi var alle enige om, at den "pilgrimsrejse" sagtens tålte en gentagelse.

En tak til Linda og Arne og til den tidligere præst i Kippinge, Poul Martin Hansen, samt til domprovsten i Maribo, Ole Opstrup.

Kippinge valfartskirke fotograferet ved foreningens årlige pilgrimstur.

Spiritualitet og kristentro

Pilgrimme på inspirationsdage i Viborg

I weekenden 10. - 12. juni blev der i Viborg holdt nogle såkaldte inspirationsdage med overskriften "Spiritualitet og kristentro". Et emne, der betegnes med ordet "spiritualitet" har dermed nu langt om længe fundet indpas i dansk kirkeliv. Ordet "pilgrim" var et af de mest benyttede på disse inspirationsdage. Med termene fra pilgrimslivet er man nu i stand til at dele erfaringer og dermed udvikle en ny kristen praksis i Danmark. Dage blev holdt i samme gode atmosfære som på en retræte. Der blev udvekslet mange erfaringer om forskellige kristne praktikker. Praktikker der i disse år er ved at blive genfundet og tilpasset det moderne samfunds betingelser.

Af Bent Jul

En bred kreds af arrangører gik sammen om arrangementet. Folkekirke og Religionsmøde, Folkekirkens Mission, IKON, Kirkefaglig Videreuddannelse, Kirkefondet og Danske Kirkers Råd stod for at arrangere disse inspirationsdage i samarbejde med domprovst og stiftsudvalg i Viborg Stift. Alle stifterne bakkede op, og Københavns Stift, Fyns Stift, Århus

Stift, Viborg Stift og Aalborg Stift har også støttet økonomisk. Over 120 tilmeldinger viser, at initiativet var tiltrængt.

Pilgrim som tema

For pilgrimmen må det være interessant, at ordet "pilgrim" var et af de mest benyttede på disse inspirationsdage. Lidt overdrevet kunne man hævde, at årsagen hertil er, at de mange præster og lægfolk har fået nogle af deres stærkeste gudsoplevelser gennem pilgrimsvandring. Med termene fra pilgrimslivet er de nu i stand til at dele disse erfaringer og dermed udvikle en ny kristen praksis i Danmark.

Pilgrimstemaet var særlig tydeligt i 3 af de 14 workshops. Dem vil jeg berette om.

Pilgrimsvandring

"Pilgrimsvandring – en vej til fordybelse og bøn, også for børn og unge" kaldte Anette Foged Schultz (Kværndrup Kirke) og Jonas Ahlner (præst i Skåne Sverige) deres workshop. Annette er som bekendt bestyrelsesmedlem i Foreningen af Danske Santiagopilgrimme. Jonas har i 1999 som den anden svensker i moderne tid vandret den lange vej fra Sverige til Santiago.

Workshoppen fokuserede på det konkrete arbejde i konfirmandstuen og ved dåbsoplæringen. Hvordan anvender man pilgrimsvandringen og den centrale

symbolik herfra i en undervisnings-situation? Eksempler fra egen undervisning var udgangspunktet, og deltagerne prøvede – i praksis – hvordan vandringer virker på sind og tanker.

Kirkegang

"Kirkegang - En vandring til det hellige - og hjem igen" kaldte Peter Ruge (Svenstrup Kirke, Als) sin workshop.

Peter Ruge skriver i introduktionen: Midt i kirkens fortløbende facade gemmer sig en indgang til det hellige. Mange – både præster og kirkegængere – går igennem den uden at opdage dens eksistens. For der er to forudsætninger for at finde den. Den ene er, at man tror, at indgangen til det hellige findes. Den anden er, at man søger med lidenskab.

Peter Ruge bruger mønsteret fra den arketypiske pilgrimsvandring som mønster for en kirkegang. Han siger at rejsen fra det almindelige til det hellige og hjem, kan strukturere vejen til sognekirken – og gøre gudstjenesten til reel livsfornyelse, jo mere præcist man bereder sig!

Peters workshop var således på linie med artiklen "Pilgrimsturen set som rite" fra Pilgrimmen nr. 6 i Maj 2003. Så nu befrugter tankerne om pilgrimsvandring også tanker om kirkegang.

Åndelig vejledning - medvandring

"Åndelig vejledning – Medvandring (Anam Cara)" kalder Elizabeth Knox-Seith (Areopagos) sin workshop.

Workshoppen tog udgangspunkt i begrebet "Anam cara", som betyder sjælsvenskabet og som var bærende i forholdet mellem de omvandrende keltiske munke i middelalderen. I workshoppen vist film inspireret fra pilgrimsrejser Iona-fællesskabet. Med baggrund i forskellige poetiske tekster fra den keltiske tradition deles erfaringer om åndelig medvandring og sjælsvenskab. Dvs. meget af workshoppen kom til at handle om det, som vi også kan opleve på pilgrimsvandring og -rejser.

Inspirationsdagens plakat med motiv af Arne Haugen Sørensen. Kristus tages nænsomt op i himlen.

Pilgrimscentrum i Viborg

Jeg var meget taknemmelig for at kunne deltage i disse inspirationsdage. Der er nemlig meget brug for et sted, hvor kirken kommer i åben interaktion med de spirituelt søgende. Det findes kun få steder, hvor folk med gedigne spirituelle erfaringer kan udveksle erfaringer om praksis.

Det var ikke en retræte, men dagene blev holdt i samme gode atmosfære som på en retræte. Der blev udvekslet mange erfaringer om forskellige kristne praktikker. Praktikker der i disse år er ved at blive genfundet og tilpasset det moderne samfunds betingelser.

Hvis man skal etablere et Pilgrimscentrum, må det trække folk *til*. Inspirationsdagene i Viborg var et tydeligt eksempel på, at Viborg kunne blive et levende centrum, hvortil folk får lyst at komme. Fortsætter man ad det spor i Viborg, kommer søgende pilgrimme ikke til at gå bort fra Viborg og ned ad Hærvejen. Nej, så kommer man til at vandre til Viborg, til Viborg Pilgrimscentrum.

Selv om det ikke var Viborg Pilgrimscentrum, der stod for disse inspirationsdage, kan man godt ønske dem tillykke med et velgennemført arrangement.

Se også www.spiritualitet-kristentro.dk

Viborg Pilgrimscentrum har fået eget hus i Skt. Leonis Stræde.

Foreningen Herberger langs Hærvejen

Den 31. januar 2005 afholdtes i Risskov stiftende generalforsamling i Foreningen Herberger langs Hærvejen. Foreningen af Danske Santiagopilgrimme er repræsenteret i bestyrelsen ved Annette Foged Schultz. Formålet er at skabe herberger for vandreturister, cyklister og ryttere langs Hærvejen – fra Viborg i nord til Kliplev i syd - ved at omdanne 10 bevaringsværdige ejendomme langs ruten til formålet, kan nu realiseres. Hærvejen er jo også pilgrimsvej.

Af Bent jul

Idéen er at omdanne de bevaringsværdige gårde til simple, men sobre vandrehjem eller herberger. Inspirationen kommer fra klostrene langs pilgrimsruten til Santiago de Compostella.

Det er tanken at indrette primitive soverum, toilet/baderum samt køkkenniche med spiseplads.

Soverum med køjesenge kan etableres i tidligere staldbygninger, og gamle stuehuse anvendes til ophold. Der skal således ikke ske større indvendig moderni-

Kort til Hærvejen kan downloades fra internettet. Det er en helt unik service til turister og pilgrimme.

sering til nutidig luksuriøs standard. Det "gammeldags" præg bevarer, men med en vis bekvemmelighed. Drift og vedligehold skal forankres i de lokale miljøer og kan varetages af f.eks. lokale kulturhistoriske foreninger, private eller menighedsråd.

Realdania har afsat i alt 30 mio. kr. til projektet, hvis formål er at bidrage til at dæmpe op for det tab af kulturhistoriske og arkitektoniske værdier, som en del af de truede landbrugsbygninger repræsenterer. Man regner med, at op mod 15.000 landbrug i løbet af de næste 10 år nedlægges, og bygningerne skal dermed enten rives ned eller anvendes til andre formål.

Flg. personer blev valgt til bestyrelsen, der konstituerede sig således:

Formand: Andreas Blinkenberg
(projektkoordinator)

Næstformand: Palle Grønlund (Dansk Vandrelaug)

Kasserer: Hans Erik Christiansen
(Århus Stift)

Per Christiansen (Dansk Cyklistforbund)
Gorm Simonsen (Dansk Rideforbund)
Poul Henning Knudsen (Dansk Islandshesteforening)
Anette Foged Schultz
(Santiagopilgrimme/Fynsk Pilgrimsvandring)
Kis Bødker (Viborg Pilgrimscentrum)
Peter Grønlykke (Haderslev Stift)
Elisabeth Lidell (Pilgrimspæster i Norden)

Skriv om dine møder på caminoen og om konsekvenserne

Indsend din kærlighedsberetning til redaktionen.

Hospitaleros

Medlemmer, der har lyst til at være hospitaleros, bedes henvende sig til foreningens formand.

Et uventet møde på caminoen

Redaktionen har efterlyst beretninger om flirt, erotik og kærlighed på caminoen. Her kommer en af disse beretninger. Det er en fortælling om hvordan Santiago gennem indre modstand foldede sig ud til en eksistentiel ændring af to menneskers liv.

Af Marianne Viking

I efteråret 2003 gik jeg fra Roncevalles til Santiago som en slags overgangsrite til et arbejdsfrit liv som efterlønner. Kun 3 dage efter min sidste arbejdsdag fløj jeg til Pamplona og kørte derfra i taxa til mit startpunkt på pilgrimsruten.

Mens jeg gik, sagde jeg næsten uafbrudt i takt med mine skridt: "Må din vilje ske!", med ønsket om at jeg måtte være i stand til at acceptere alle de svære ting, der måske ventede mig i fremtiden, når nu alderdommen nærmede sig.

At der var noget ganske andet i vente, kunne jeg ikke ane.

Efter en måned var jeg nået til Hospital de Orbigo, hvor jeg gjorde holdt tidligt på dagen: Det var markedsdag og jeg ønskede at købe en varmere trøje, da det efterhånden navnlig om morgenen var blevet ret koldt. Jeg følte mig lidt ensom, men min stemning slog om da jeg på en tur langs floden fik øje på en isfugl, som bragte mange gode

barndoms minder op i mit sind. Ved min tilbagekomst til alberget ville jeg give videre af den glæde, jeg lige selv havde fået og forsøgte derfor at muntre en ældre herre op, som sad i haven og så lidt trist ud. Således kom jeg i kontakt med franskmænden Patrick, som takket været en engelsk mor beherskede dette sprog udmærket. Det var let at snakke med ham og det varede ikke længe, før han fortalte hvor charmeret han var af mig og gav mig de mest udsøgte komplimenter. Det var lidt for meget af det gode for mig - alene-kvinde i fulde 18 år - så jeg var glad da hans søn kom og beordrede ham til at rydde op omkring sin seng, før de to tog ud at spise i byen.

Dagen efter traf jeg dem igen undervejs, hvor Patrick citerede et engelsk digt for mig. Ret hurtigt valgte jeg dog at gå alene videre, han var dog en tand for interesseret i mig.

Senere den dag traf vi igen sammen i Astorga over en kop kaffe. Her

inviterede Patrick mig hjem til sig og bedyrede, at jeg kunne få mit eget soveværelse og badeværelse i hans "modest little cottage", fordi jeg gjorde det klart ikke at var interesseret i en flirt. Han ville også sende mig sine digte og derfor udvekslede vi adresser, selv om jeg i mit stille sind tænkte, at jeg aldrig ville besøge ham i Frankrig og nok heller ikke ville høre fra ham mere. Jeg ville overnatte i Astorga, Patrick og søn skulle videre. Det passede mig fint og jeg regnede ikke at se ham mere.

To dage senere havde jeg allerede fra morgenstunden utrolig travlt. Jeg stavrede af sted, holdt ikke engang hvil til at ryge en smøg, som jeg jo ellers var vant til. Flere gange sagde jeg til mig selv: Slap dog af menneske, du har jo ikke noget tog du skal nå, men jeg styrtede bare videre. Ikke engang ved Cruz de Ferro gjorde jeg holdt, jeg smed lige det medbragte forstenede pindsvin på stakken og skyndte mig videre. Da jeg så pludselig i nærheden af El Acebo stødte på Patrick igen, tænkte jeg at det måske var det møde, jeg havde skyndt mig sådan for at nå. Når nu Santiago

ville at vi skulle mødes én gang til, måtte jeg også give manden en chance. Så jeg tog imod hans indbydelse om frokost, hvor deres selvplukkede svampe blev tilberedt.

Det blev et hyggeligt måltid med en del rødvin. Det måtte være rødvinen, tænkte jeg, da jeg føle det, som om solen havde forladt mig, efter at vi havde taget endeligt afsked. De tog nemlig turen i etaper og skulle rejse hjem næste dag. Ved min hjemkomst lå Patricks digte alligevel og ventede på mig. Han inviterede mig atter hjem til sig, men jeg havde været væk fra Danmark i 2 måneder og havde ikke lyst til lige straks at rejse ud igen. Derfor inviterede jeg ham til Danmark, hvilket han tog imod. Og dér gik jeg endelig gennem knæene.

For nylig har vi forlovet os, selv om vi fortsat bliver boende i hvert sit land.

Denne historie fortæller noget om Santiagos indgriben i et menneskes liv!

*Marianne Viking
december 2004*

"Mit livs vej"

**Titlen på denne artikel siger alt.
Læs den og genfind dig selv i
Ingas vej og nye liv.**

Af Inga Nielsen

Klokkerne i det store klosterkompleks Roncesvalles på den spanske side af Pyrenæerne har lige slået sine sprøde timeslag. Klokken er 06.00 og den første pilgrim er allerede på vej over gangbroen i det disede morgengry. I hans følge ses tydelige skygger af tidligere tiders vejfarende på Caminoen - vejen - til Santiago de Compostela mange dagsrejser borte.

Jeg må også se at komme af sted. Vi er mange denne morgen. Luften dirrer af forventning. Vi er som gamle cirkusheste, der fornemmer lugten af savsmuld i manegen. Vejen trækker, og retningen er givet på forhånd, ikke noget at tage fejl af. "Al' oeste" lyder det i vore ører, mod vest skal vi, hele tiden mod vest. Så længe skyggen er foran os, er vi på rette vej.

Alle modstande hjemmefra er overvundet. Jeg står med 8 ubrugte uger og næsten 800 km vej foran mig. Kan der endnu dukke noget op, som jeg ikke kan beherske? Fysisk har jeg forberedt mig, så godt jeg kan med 500 træningskilometer og udstyr, der er gennemprøvet og i orden.

Solen står højt på himmelen. Det er meget varmt. Jeg har modtaget en

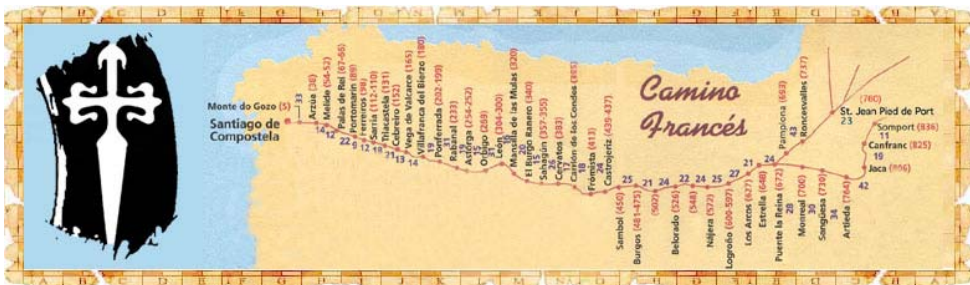
indbydelse fra Sankt Jakob, og nu er jeg på vej for at vise min taknemmelighed. Mange på Camino-en er ude i samme ærinde, vi taler ikke meget om det, men det ligger som en dyb undertone, at vi alle har stået ved en korsvej i livet og "at hver mand har sit, stort eller lidt, himlen alene for sorgen er kvit".

Vi går med tro, tillid og kærlighed i bagagen. Vi ved, at en pilgrim ikke er en turist.

Turister snakker mere, end de går. Vi følger VEJENS evangelium. Vi går med vidt åbne øjne, klar til overraskelser og beundring af den verden, vi går i, vi skynder os ikke, men glæder os over at gå og vi nærer ingen bekymringer for dagen i morgen. Hverdagen er krympet til de helt basale behov for mad, drikke, søvn og pleje af apostlenes heste, så de er klar til en ny dag. Det er selve LIVETs vandring, der proklameres ved hver ny dags begyndelse. Det er mens vi går, at det usædvanlige og al sjælens helbredelse sker, og skulle det en enkelt gang ske, at træthed og mismod overfalder os, har vi altid den gamle pilgrimssang ULTREYA = gå tappert videre, at falde tilbage på.

En pragtfuld morgen, hvor svalerne flyver lavt og tæt forbi mig, mens stjernerne langsomt blegner og trækker sig tilbage, hvor de kommer fra. Jeg føler mig let og godt tilpas efter flere ugers vandring. Utroligt, som kroppen er i stand til at heale sig selv i løbet af

Camino Frances er "livets vej" for millioner af pilgrimme.

natten. Jeg er oppe på campoen nu. Det er her fårene bliver skilt fra bukkene. Klarer jeg det, har jeg den styrke, der skal til? Det her er ikke noget, man kan forberede sig på hjemmefra. Her er det viljen, der skal bære mig igennem. Solen brænder ubarmhjertigt, men Iglesia Santa Maria la Blanca - Den hvide Marias kirke - byder på skygge og kølighed. En hvid nonne råber mig an og giver mig en rosen-krans, der finder vej ud af de skarpe folder i ordensdragten. Hun er kølig udenpå, men varm indeni. Hun beder mig overbringe hendes hilsen til Jakob i Santiago. Så tæt på og dog så langt borte! For hende et uopnåeligt ønske at overbringe sin hilsen personligt, men hun har tillid til mig, hun tror på, at jeg når frem. Det bringer mig videre på englevinger.

Jeg går under stjernerne. Det er meget mørkt. De lyse nætter og de lange dage findes ikke her, men Mælkevejen lyser og viser vej. Caminoen ligger lige under Mælkevejen og afspejler energien fra stjernesystemet over den. Den forstærker alle menneskelige følelser, og det mærkes i hjerteregionen. Livet folder sig

ud og bliver stort og smukt i al sin enkelhed. På vejen er vi alle lige. Vi er på en fælles dannelsesrejse, der sætter fokus på renelse, tilgivelse og forandring.

De smukke blå iris på skrænten ved O Cebreiro lyser mig i møde som et glimt af Marias himmelkåbe. Galiciens blå bjerge breder det ene naturskønne panorama efter det andet ud for mine undrende øjne. Vandet kommer dryppende direkte ud af bjergsiden. Frodigt, grønt og immunstyrkende er det, en lise for sjæl og legeme efter de stegende hede dage på den flade og ensformige højslette. Gamle galiciske landsbyer i pinjeduftende pitoresk forfald. Stort og rigt at lade den slags ske. At have råd til at ældes med ynde, at vende tilbage til naturen og blive en del af den jord, man er rundet af. Kan man ønske sig mere?

Jeg er snart fremme ved målet. Jeg kan mærke, at jeg sætter tempoet ned og trækker tiden ud. Er vejen i virkeligheden målet, eller kører det bare på skinner? Vil jeg være i stand til at stoppe op og ændre mit liv, eller vil jeg stadig tage bilen til det nærmeste

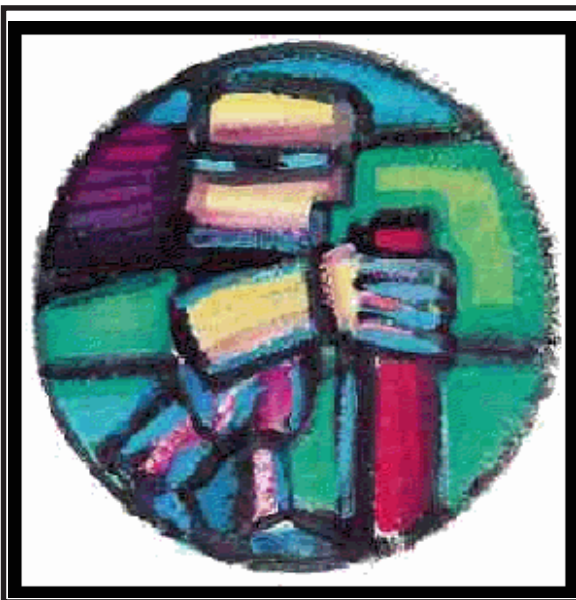

supermarked og lade andre være fodgængere for Herren? Ro på, nu gælder det om at holde fast og ikke lade sig overhale indenom. Jeg lover mig selv aldrig mere at køre hurtigere, end at min skytsengel kan følge med.

På vej op ad Glædens Bjerg får jeg som så mange før mig det første glimt af Domkirken i Santiago i det fjerne. Følelserne strømmer igennem mig, og øjnene løber fulde af vand. Jeg gjorde det! Jeg har grædt, og jeg har stridt undervejs, men jeg gjorde det. Nu står kun glæden tilbage. Glæden over alt, hvad jeg har set og hørt og oplevet. Glæden over at kunne se målet derude i horisonten. Jeg glæder mig i nuet, jeg stiller skarpt på oplevelsen og skærer alt det overflødige fra. I sandhed et Glædens Bjerg.

Der er pilgrimsmesse i Domkirken. Luften er tyk af forventning. Den bølger frem og tilbage som røgelsen i det store kar, der er klar til at svinge frem og tilbage i kirke-rummet hjulpet godt på vej af 8 granvoksne mænd i vinrøde kapper.

Tiden er inde til fordybelse og refleksion. Målet er nået. Jeg har klappet Jakob på skulderen og vist ham min taknemmelighed. Min taknemmelighed over, at jeg efter en alvorlig sygdom har været i stand til overhovedet at gennemføre turen, og for at jeg nu står her og er overordentlig meget i live. Et liv, der føles som en

Arne Haugen Sørensens vandringsmand fra Fyns pilgrimsvandring.

genfødsel, og som stemmer så godt overens med Jakobs pilgrimssymbol, den store kammusling. Den er ikke nogen ny opfindelse. I antikken var den et kærlighedssymbol. Den græske gudinde Afrodite blev født af havet og båret gennem bølgerne af en kammusling. Den har form som en livmoder, der giver liv eller som en åben hånd, der både giver og modtager.

Mit gamle liv passerer revy for mit indre blik. En genfødsel er på vej. Fremtiden ligger som et lysende bånd foran mig. Det gælder bare om at tage det næste skridt.

*Inga Nielsen
Ledvej 10 A
9310 Vodskov*

Via de la Plata - Sølvvejen

Vandring på Via de la Plata er ikke for begyndere. Den kaldes af nogle for 1.000 kilometers ensomhed. Den starter i Sevilla og slutter selvfølgelig i Santiago de Compostela. Herbergerne er forskellige, fra de fineste til de usleste. Man går ofte 'på taget af Spanien', med fantastiske udsigter, op og ned ad bjerge ud og ind mellem korkegeskove og vinmarker, flot, flot.

Af Niels-Simon Larsen

Vejen har gennem tiden haft mange navne. Det var romernes vej, visigoternes, arabernes (mozárabes) og de kristnes. For alle var det transportvejen mellem syd og nord af varer herunder guld og sølv – og fra 1200-tallet, pilgrimsvejen. I dag benævnes den asfalterede vej mellem Sevilla og Astorga nr.630, og den er på 600 km. Pilgrimsstien snor sig i forskellig afstand langs denne hovedfærdselsåre, og man har gjort sig store anstrengelser for at gøre den til en rigtig 'camino' både for trafikken og for pilgrimmenes skyld.

Caminoen lå sølle hen, indtil en ildsjæl i 1990'erne gjorde en kolossal indsats for at genskabe den gamle pilgrimsrute. Nu er lokalregeringerne meget interesserede i at være med, og det bliver en kulturmæssig perle en dag, idet man afdækker den romerske brolægning, hvor det kan lade sig gøre,

og lader stien gå over de gamle broer og tæt forbi de gamle kirker. Også naturmæssigt er der store oplevelser. Overalt ser man arkæologiske udgravninger. Herberger er blevet indrettet i nedlagte klostre og kirker og gamle stationsbygninger, som det er en nydelse at overnatte i (15-20 euro).

Det ser ud til, at spanierne har erfaret, at den kulturelle oplevelse er væsentlig for den moderne pilgrim. Når hovedvejen mange steder ligger oven på den gamle pilgrimssti, må man vælge en alternativ ruteføring, og så kan man lige så godt gå efter natur- og kulturværdierne.

Jeg kan ikke sige andet, end jeg blev meget begejstret for denne camino.

Jeg vil nu beskrive den vandring, jeg foretog i seks uger fra 12/9 til 30/11 – 04, og den kan måske inspirere en og anden. Først må jeg sige, at ruten ikke er for begyndere, men det vil nok fremgå.

Vandreguiden

Der er ingen på dansk. Jeg købte en engelsk, Alison Raju, Via de la Plata, i Nordisk Boghandel i København. Den var udmærket og kunne ligge i min baglomme. Det bedste, man kan gøre, er nok at gå ind på pilgrimskontoret i Sevilla (spørg på turisten) og købe den nye guidebog på spansk. Den er omfattende og med gode kort, men desværre også tung. Hvert år bliver der lavet en opdateringsliste med overnatningsstederne, som er vigtig at

have. På tysk er der en meget detaljeret bog, også i lommeformat.

Transport

Jeg købte en enkeltbillet med Mærsk Air til Málaga, og tog herfra toget til Sevilla. Her fandt jeg et billigt hotel(hostal) i Santa Maria kvarteret, hvor der er mange af slagsen.

Man må ikke snyde sig selv for den skønne by, en aften med flamingo og slottet Alcázar.

Om man nu vil gå ud af Sevilla de første 13 km igennem industri-kvarterer eller tage bussen, er en personlig afgørelse. Jeg tog bussen, og stod så uden for Itálica, som er en romersk ruinby, der virkelig er værd at gå rundt i.

Vejret

Enhver der har rejst i Spanien ved, at temperaturerne slår hårdt. Jeg havde sat næsen op efter 25 graders sensommervej, men kom ned til en måneds hedebløge, 40 grader i Sevilla og 35 ude på landet, og sådan fortsatte det den første måned. Der var knastørt overalt. Det tog mig en hel uge at vænne mig til varmen, og i begyndelsen var jeg fuldstændig flad, når jeg kom frem om eftermiddagen. Jeg hørte om nogle, der på pilgrimskontoret var blevet advaret mod at gå turen pga. varmen.

Jeg syntes, det var interessant at lægge mærke til, hvordan min krop langsomt vænnede sig til de nye forhold, og hvordan musklerne blev trænet op, så jeg senere kunne gå de lange strækninger på 30 og 40 km. Jeg skal

Via de la Plata, som også kaldes Sølvvejen, går fra Sevilla i syd til Santiago de Compostela i Spaniens nordvestlig hjørne.

måske lige nævne, at jeg er 63 år.

Herbergerne

De er meget forskellige, fra de fineste til de mest usle. Jeg tog dem alle med eller så på dem, inden jeg gik videre. Jeg er ikke sart, men nogenlunde rent skal der være. Mange er ubemandede, og så stempler man selv pilgrimspasset - og putter lidt i donationsboksen. Andre steder bliver der puslet om den trætte pilgrim, og man føler sig helt hjemme. Det er måske ligefrem et privat hjem, og det er jo altid interessant at opleve. I mange tilfælde skal man hente nøglen hos en kontaktperson eller på en bar. Jeg kombinerede hostel og herberg. Overalt følte jeg mig vel modtaget.

Samvær

På nogle herberger ligger der en beretning, der hedder 1000 kilometers Ensomhed (Sevilla – Santiago). Det, synes jeg, er en god benævnelse på denne rute, hvor jeg for det meste var alene både om dagen og om natten. Somme tider mødte jeg andre pilgrimme, og så var det nærmest, som man havde brug for hinanden, og det var hyggeligt at spise aftensmad sammen.

Nogle går sammen med andre, men hvis man ønsker at være alene, er dette virkelig ruten, hvor det kan lade sig gøre. Man kan gå i timevis uden at se et hus eller møde et menneske. Den gode form for ensomhed, kan være svær at finde i det moderne samfund, men her fandt jeg den.

Løse tyre og hunde mødte jeg ikke, og jeg følte mig ikke truet på nogen måde.

Byerne

De er et kapitel for sig og ligger som perler på en snor. Igen må man ikke snyde sig for dem. Der er mange dejlige museer, der åbner Spaniens fortid for en. Zafra, Mérida, Salamanca og Zamora er pragtfulde byer.

Har man ikke tid til at tilbagelægge turen i et stræk, kan man tage den i etaper mellem de større byer, hvor det er nemt at komme til og fra.

I træning

De fleste af os kaster os sikkert lige ud i opgaven. Vi går nok ikke rundt derhjemme og øver med mursten i rygsækken. Derfor er det vigtigt ikke at overanstrenges sig i begyndelsen og tage en ekstra overnatning, hvis det behøves. Det er dumt andet. Der er meget at lære om sig selv: Hvor meget vand og mad skal man slæbe med om dagen? Kombinationen af støvler, sandaler, sokker og påklædning i øvrigt er også et lærestykke, og man er lidt stolt, hvis man undgår problemer.

Caminoen

Man følger de gule pile ligesom ad Camino francés. Jeg synes, at jeg var godt vejledt, selvom jeg nogle gange var i tvivl. Om det så skyldtes, at jeg var uopmærksom eller pilene ikke var holdt vedlige, skal jeg ikke kunne sige. Blodet går selvfølgelig til hovedet, når man føler sig fortabt, tja, hvad gør man, når man ikke rigtigt ved, hvad man skal gøre? Det bliver også en del af turen.

Afstanden mellem overnatningsstederne

varierer meget og ændrer sig fra år til år. Jeg sad tit og kalkulerede med, hvor meget jeg kunne gå eller om jeg skulle tage en slapperdag før en lang strækning. Man er lidt på den, hvis man ikke kan gå 30 – 35 km. Går man forkert bliver det mere. Et sted tog jeg en taxa 20 km, da jeg syntes, at det ville være for farligt at vove mig ud på en 40 kilometers tur alene, i ensomt terræn og i 35 grader.

Man går ofte 'på taget af Spanien', som der står i bogen. Fantastiske udsigter, op og ned ad bjerge ud og ind mellem korkegeskove og vinmarker, flot, flot.

Man passerer mange vandløb. De var tørre, da jeg var der, men i regnperioderne kan der være problemer med oversvømmelser. Også derfor er det en god ide at høre sig for om vejen på pilgrimskontoret i Sevilla. Maj og juni skulle være de smukkeste måneder med blomster overalt, men selv i oktober var naturen betagende.

Hjemvejen

Jeg har tidligere gået ad Camino francés til Santiago. Derfor tog jeg nu bussen fra Astorga østpå til Sangüesa og gik i tre dage modsat pilenes retning til Jaca. Det var en smuk tur over bjergene, hvor jeg havde de hvide Pyrenæer for øjet hele den sidste dag.

Da det ikke er ukompliceret at gå mod pilene, er det ikke noget, jeg vil anbefale. Fra Jaca tog jeg bussen til Barcelona, gik ind på Mærskkontoret og købte en billet hjem til næste dag.

Personlige projekter

Jeg har her begrænset mig til at beskrive selve ruten. Den anden del, de personlige oplevelser og tanker, har jeg lavet en dagbog om på 22 A4-sider, hvor jeg også har indsat mine akvareller. Hvis nogle har lyst til at læse den, kan man skrive til mig på nedenstående adresse. Jeg tillader mig at tage et beløb for den, der dækker trykkeomkostningerne.

*Niels-Simon Larsen,
Irmingsgade 10, 2.th.
2100 København Ø.*

SKRIV EN ARTIKEL TIL PILGRIMMEN

Ruta Primitivo – den oprindelige vej

Denne rute stiller store krav til fysikken. Man skal ikke gå den for tidligt på året.

Af Bent Jul ved samtale med Inge Carroll

Jeg er lige blevet ringet op af et par medlemmer af Danske Santiago-pilgrimme, som har gået på den lidt kendte pilgrimsvej Ruta Primitivo (Camino del Primitivo)

Den går fra Oviedo i det nordligste Spanien meget tæt på havet på nordsiden af Spanien til Santiago de Compostela. Faktisk kan man følge havet fra San Sebastian eller Bilbao langs Spaniens nordkyst på "Camino del Norte" til Oviedo. Denne rute er omtalt flere gange i Pilgrimmen (nr. 8 og 9). Fra Oviedo kan man så vælge at gå til Santiago de

Compostela enten ved at fortsætte ad Camino del Norte eller ved at stikke sydvest på over Lugo til Palas de Ray til Melide og ad den traditionelle franske vej til Santiago. Den sidste vej hedder Ruta Primitivo (Camino de Primitivo) og skulle være omtalt allerede i 800-tallet som den første pilgrimsvej. Primitivo betyder "oprindelige", og hentyder til de lokale valfarter, der blev starten til senere tiders valfarter for folk i hele Vesteuropa.

Ruta Primitivo går gennem smukke egne med mange gamle klostre og kirker.

De to medlemmer, som har været på andre pilgrimsvandringer, syntes at turen var meget hård og ikke helt godt afmærket. De mødte mange søde mennesker på vejen, dog kun meget få pilgrimme. De gik i april måned og havde derfor meget regn, sne og dis i det meget kuperede landskab. Heldigvis var maden på disse kanter af Spanien særligt nærende og velsmagende.

fortsættes side 44

To hårde veje fra Oviedo til Santiago, nemlig fortsættelsen ad Camino del Norte og Ruta Primitivo.

1 ud af 100 rejsedage fra Viborg til Santiago de Compostela

Leni og Christian tog i 2004 en 3 måneders lang pilgrimsrejse med bus fra Hanstholm til Viborg, hvor den egentlige vandring startede. De gik ned ad Hærvejen og fulgte den Europæiske Fjernvandrevej E 1 til Karlsruhe. Da udgifterne i Tyskland efterhånden havde tæret på pengepungen, tog de toget til Le Puy i Frankrig og fortsatte vandringen ad den kendte GR65 til Spanien for så at fortsætte ad Caminoen. Redaktionen har fået et enkelt dagbogsblad fra deres vandring i Tyskland fra strækningen mellem Oberkirchen og Bad Berleburg.

Af Leni og Christian Christiansen

Vi vågner op til sol og 22 grader. Efter morgenmaden går vi gennem Oberkirchen og køber som sædvanlig ind til frokost, hvilket er 4 rundstykker og pålæg (ost, spegepølse eller skinke) hertil 6 flasker vand til dagen.

Byen ligger i en højde af 450 meter og i løbet af to timer kommer vi op i en højde af 740 meter. - Sådan er det typisk i disse dage idet byerne ligger i en dal. - Selv om det er varmt i dag, er det meste af turen gennem skove, så vi klarer den uden at blive drivvåde af sved, som vi plejer. - På turen i dag er der nogle fine skulpturer for hver 2 km.

Leni og Christian Christiansen ved afgang i Hanstholm. Den lille vogn blev snart returneret til fordel for rygsækken på ryggen.

Da det endelig er begyndt at gå lidt nedad mod Bad Berleburg kommer der på skovvejen en fin rød-sort gammel Mercedes, skinnende blank og 51 år gammel. Chaufføren og hans medpassager er over 70 år og medens de holder og ser på en skulptur og vi kommer i snak med dem og uanset vi har mudrede støvler på, bliver vi inviteret til at køre med til Bad Berleburg og den chance kan vi ikke lade gå fra os. - Ind med rygsækkene og de to snavsede vandrere på bagsædet. -

Den fine bil der gav Leni og Christian et lift.

Bilen spinder af sted som en kat, det går nedad og nedad ad smalle veje, men den gamle chauffør har styr på sin fine bil og bremserne virker og i radioen hører vi Frank Sinatra, ja det var i sandhed en oplevelse vi aldrig vil glemme.

Vi bliver sat af ved slottet kl. ca. 13 og finder et hotel lige ved siden af (65 euro), da vandrerhjemmet er fuldt optaget. Efter at have pakket lidt ud på hotellet

og spist vores frokost, går vi til en rundvisning på slottet. Da vi kommer ud fra rundvisningen, kommer prinsesse Benedikte ud fra hestestalden i smart ridetøj og vi siger selvfølgelig pænt goddag til hende.

Bad Berleburg er ikke så spændende en by som de sidste byer vi har været i. - F.eks. var det vanskeligt at finde et sted, hvor vi kunne spise til aften, fordi de fleste restauranter havde lukket om mandagen (ruhetag). - Området nord for Bad Berleburg er utrolig skønt at vandre i, med mange forskellige ruter der er godt afmærkede med afstande og fine skilte.

Læs mere på www.sitecenter.dk/boi hanstholm

Leni & Chr. Christiansen

Gyvelvænget 285

7730 Hanstholm

email: leu@mail.tele.dk

Leni og Christian besøgte Bad Berleburg på vandringen gennem Tyskland.

Oplevelser på en pilgrimsvej juni 2005 fra Cahors til St. Jean-Pied-du-Port

Arne Dahl, som delvis bor i Sydfrankrig i Mandelieu og i Pyrenæerne hos sin franske veninde, er 76 år. Arne er en ivrig pilgrim og vandrer. Han leder traveture for Club Danois på Cotes d'Azur. Det er derfor nødvendighed for ham at kunne gå. Desværre er knæene slidte og han skal nok have 2 nye, et i november, det andet næste år i april.

2000 gik han fra Roncevalles til Santiago de Compostela, i 2003 fra Le Puy til Cahors og har her i 2005 gået det sidste stykke fra Cahors til Roncevalles. Det var meget vigtigt for ham at forsøge at gennemføre den sidste del af pilgrimsvejen i Frankrig inden operationerne. Læs her hvordan det gik.

Af Arne Dahl

Jeg kom til St. Antoine hen på eftermiddagen, godt fornøjet med mig selv.

De sidste dage havde været hårde mod mine tær og mine knæ. Knæene, vidste

jeg jo godt, var et risiko-moment på sådan en tur. Alderen har sat sine spor, og brusken er næsten væk, men det kom bag på mig, som er vant til ugentlige lettere traveture i Sydfrankrig for Club Danois, at *jeg* skulle få en stor blodsamling bag en tånegl, fordi de udtravede lette travestøvler, jeg havde brugt nogle år før til turen til Santiago de Compostela, nu dannede smulder i skoens forparti.

Der var kun et at gøre: at klippe vablen op, så alt vældede ud, og efter en ny forbindelse kunne jeg da gå igen - med smerter. Den ny forbindelse skurrede på den næste tå, så en ny vabel dannedes, ak, ja. Men så fik jeg da prøvet det med.

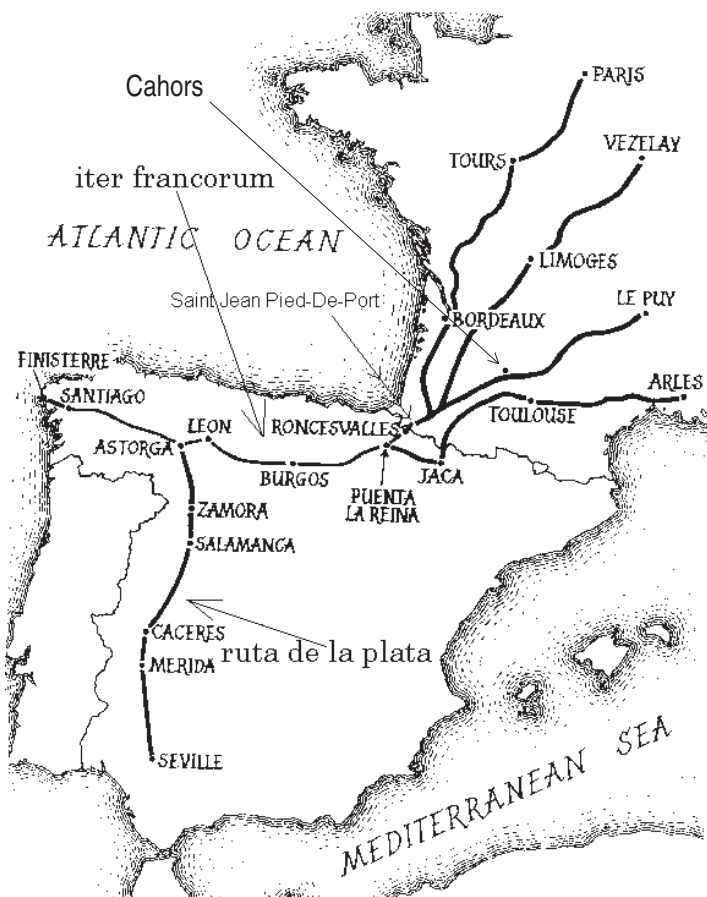
Om natten i Moissac, hvor jeg ellers var godt indlogeret hos "les religieuses" (Presbytère), havde jeg så stærke smerter i venstre knæ, som normalt ikke bebyrder mig som det højre, at jeg besluttede at stå af racet og tage toget hjemad til Pyrenæerne, hvor jeg bor. Jeg var på stationen et kvarter før afgang kl. 6.55 mod Toulouse, fik snakket lidt med en med-pilgrim, som hvert år tager mindre pilgrims-etaper i sin ferie, men så pludselig følte jeg et stærkt utilfredsstillet behov for at fuldføre den opgave, jeg havde sat mig, for at gå den sidste pilgrims-vejstrækning, som jeg manglede i Frankrig.

Op pludselig var mine fødder på vej væk fra stationen ud af byen - uden morgenmad - langs kanalen mod Valence. Det var et dejligt vejr, let skyet, og jeg travede med mine 2 stokke alene kl. 7 morgen ad GR 65 under træerne

langs kanalen. Fredeligt, men i god fart. Ingen smerter, intet ubehag. En odder styrtede sig fra græsset ud i vandet, og en fiskehejre flygtede 2-3 gange i samme retning, som jeg gik, for på ny at sætte sig i vandkanten. Hvor er den dog dum, tænkte jeg; var den fløjet i modsat retning, kunne den have nøjedes med at kigge efter mig i stedet for at se mig komme hver gang.

Jeg forlod kanalen for at indtage morgenmad i Malause, men gik fejl og tog en omvej tilbage, så min tur forlængedes med flere kilometre. Der var stadig næsten ingen både på kanalen, heller ikke ved sluserne, men dejligt var der. Jeg var i mellemtiden blevet indhentet af 3 hurtiggående tyskere, et fransk ægtepar og en sporty svejtser. Alle på vej mod Auvilar eller St. Antoine. Hvor havde jeg set den svejtser før? Jo, nu havde jeg det. Om morgenen nogle dage før, da jeg efter tur mellem kornmarkerne fandt det herlige lille, romanske kapel St. Sernin i en skovklædt dal og begejstret

havde nydt det smukke kirkerum. Jeg var nået op på et højedrag ovenfor kapellet, da han målbevidst kom forbi mig. Skal du ikke se kirken, spurgte jeg. Non, lød svaret, og han gik videre. Sådan er en moderne pilgrim ofte bare en sportsmand.

Mine tær og knæ artede sig godt, tak til St. Jacob (Ib), så jeg fortsatte ufortrødent, og efter 19 km forlod jeg kanalen og nåede Auvilar med den

smukke runde kornhal på torvet. Et måltid, og jeg var i stemning til at tage den sidste strækning med til St. Antoine, som er et meget specielt sted for pilgrimmene. Her er der kirke, borgport, men kun en (afspærret) bygade, og i denne lille by residerer Mme Dupont såvel i Gite d'Etape som i byens eneste forretning, der også har en hyggelig restaurant i stuen ved siden af. Herlig aftensmad! Måske fordi M. Dupont og jeg havde samme alder, bestemte Mme Dupont, at det skulle være mig, der fik lov til at sove i herbergets eneste dobbeltværelse (ovenikøbet alene), mens øvrige pilgrimme kom til at ligge på sovesal. Jeg sov som en sten på mit grønne øre, dødtræt som jeg var - uden smerter! Alt i alt noget godt at tænke tilbage på.

Og det gjorde jeg så igen, da jeg blev indlogeret for næste nat i klostersalen i Lectoure. Denne er opdelt i 3-4 rækker af små indelukker med forhæng, som man så det i gamle dage på et fransk hospital. Her skulle jeg sove, og det blev sandelig en uforglemmelig nat. Kl. 21.30 lå vi der næsten alle, og så begyndte forestillingen med, at stuens eneste p.t. fastboende pilgrimsdame tre gange indenfor den første time skulle på toilettet, efterfulgt senere af spanieren, de to tyskere, og ægteparret, hvoraf manden var ham, der senere snorkede, så gardinerne blafrede. Lys blev tændt, døre åbnet og lukket, brus fra udskyl blandede sig mellem ulidelig knirken fra de plastbetrukne madrasser, som vi alle lå og vendte og drejede os på.

Midt på natten kunne jeg ikke udholde

det mere, men sneg mig hen til snorkerens lukaf, fandt en serviet og kylede den på ryggen af synderen. Snorkenen holdt op, men udvirkede åbenbart flere besøg på toilettet. Jeg tænkte på Osvalds "Mellemste køje" og faldt som ham så i søvn hen på morgenstunden. Vågnede, og fandt mig selv helt alene bortset fra den fastboende pilgrim, mens alle andre forlængst var på vej mod næste mål. Det var lyst, og klokken da også 6.30, så jeg tvang mig selv op. Af sted til næste by, Condom, hvor Monique efter vor aftale skulle slutte sig til. Af sted, af sted.

Pilgrimsfærd på cykel til Santiago de Compostela

Kristi Himmelfartsdag den 29. maj 2003 startede Birthe og Ronald på en cykeltur, der meget gerne skulle ende i Santiago de Compostela i Galicien, som er det nordvestligste hjørne af Spanien. De ankom til katedralen i Santiago mandag den 28. juli tidligt på formiddagen efter at have tilbagelagt 3620 km i løbet af 60 døgn.

Af Ronald Clausen

Mange har spurgt, hvad vi har oplevet på denne lange tur. Det kan vi ikke give et enkelt og kort svar på.

Det er en stor oplevelse at tage imod en stor udfordring og at gennemføre den. Birthe havde aldrig ført budt sig selv en så stor fysisk udfordring, og oplevelsen ved at gennemføre det både i længden og i højden var fantastisk. Birthe fik for alvor flyttet nogle grænser. Hun vidste jo ikke på forhånd, om hun var i stand til at gennemføre turen. Ronald havde udsat sig for mange og store fysiske udfordringer tidligere, så han følte ikke på samme måde, at der blev flyttet grænser.

Vi havde reserveret 3 måneder til turen. Vi havde fra starten anset det for at være rigeligt, og vi erkendte allerede efter den første uge, at det var det. Det

betød, at vi følte, at tiden mistede sin betydning. Vi prøvede på at holde styr på, hvornår det var søndag. Dette var alene af hensyn til indkøbsmuligheder. Vi følte os fuldstændig frigjorte fra det normale daglige liv med alle dagligdags gøremål og pligter. Vi levede fuldstændig i vores projekt, som var at bringe os selv til Santiago. Vi hørte og så ingen nyheder, og vi savnede det ikke. For Ronald var det en fantastisk modpol til det daglige liv, som ofte er i et ret højt tempo.

I Danmark, Tyskland, Belgien og Frankrig ville vi primært overnatte på campingpladser. Hvis dette ikke var muligt, ville vi vælge vandrerhjem, og hvis dette heller ikke var muligt, ville vi vælge andre former for overnatning. Vi overnattede kun på campingpladser. Der er ingen byer med et vandrerhjem, hvor der ikke også er en campingplads. Vi var kun en enkelt gang ved at vælge anden overnatning, men så fandt vi alligevel en campingplads, før vi fandt den anden mulighed. Vejret var med os. Vi opnåede aldrig at slå teltet op i rigtigt regnvejr, og teltet nåede altid at blive tørt en gang i døgnnet, enten inden det blev pakket, eller efter det var blevet rejst. På den del af turen følte vi os mest frie og måske mest som pilgrimme. Vi måtte hver dag vælge vores rute, så vi havde udsigt til at nå til en campingplads, og vi skulle også overveje, at det skulle være muligt at finde en passende strækning dagen efter. Vi ændrede vore planer mange gange, for nogle dage gik det hurtigere end forventet og andre dage langsommere. Nogle dage måtte etappen forlænges, og andre dage måtte den forkortes. Vi

2 måneders cykling fra Danmark til Santiago de Compostela ad Europas gamle pilgrimsruter,

sagde hele tiden til os selv, at vi ikke skulle planlægge for lange etaper, men bevidstheden om det fjerne mål trak i den anden retning: Vi skulle jo også fremad!

Vi vidste ikke, hvordan det ville være at cykle i de forskellige lande i Europa. Hvordan det opleves at være cyklist er bestemt af de fysiske forhold for cyklister, den øvrige trafik, og ikke mindst af indbyggerne i landene.

Danmark er et udmærket cykelland. Der er mange cykelstier, og det er muligt at finde mindre veje, når der ikke er cykelstier. Færdselsreglerne er meget stive. Man må ikke cykle på fortovet, selv om der på det nærmeste ikke er

nogen fodgængere, og der er mange biler på vejen. Den øvrige trafik er ikke for stor, og de fleste bilister kører nogenlunde fornuftigt. Bilisterne er ikke ret gode til at vise hensyn, hvis det betyder, at de skal tage farten af bilen og ikke overhale cyklisterne, hvor der er for dårligt udsyn og for lidt plads.

Tyskland er et fantastisk cykelland. Der er utroligt mange godt skiltede cykelruter, og der er mange små veje med kun lidt trafik og ofte med cykelstier. Mange cykelruter er specielt anlagt til cykelrute. Normalt er belægningen grus, men god. Der er en del trafik, men bilisterne er ubetinget hensynsfulde. Man oplever aldrig, at man bliver hasarderet overhalet af en bil

op ad en bakke. I byerne cykler man normalt på fortovet, hvis der ikke er cykelsti, og man cykler i begge retninger i begge sider, så man ikke er nødt til at krydse vejen unødigt. Et helt kapitel for sig selv er tyskernes hjælpsomhed. Hvis man spørger om vej, er de umiddelbart imødekommende. Hvis man står ved et vejkryds og studerer kort, kommer folk ofte uopfordret hen og spørger, om de kan hjælpe. Når man cykler, hilser folk på en, når man kører forbi hinanden, og det gælder både børn og voksne.

I Belgien er der ikke plads til cyklist; der er hverken cykelstier eller nødspor. Biltrafikken er tæt, og bilisterne kører hurtigt og tæt op ad én. De viser ingen hensyn, og så føles det, som om belgierne ser igennem en. Det er nærmest, som om man ikke eksisterer. I Frankrig var der ikke cykelstier, før vi kom til Aquitaine, men der var mange små veje uden ret meget trafik. Generelt var vejskiltningen meget god. Det var præcis de samme byer, der var nævnt på vejskiltene, som var nævnt på kortene. Der var andre småbyer, og der var byskilt ved dem, men vejskiltene viste ikke til dem, og de var ikke nævnt på kortet. Det gjorde det let at finde vej. Franskmændene hilser meget, og de er meget hjælpsomme, hvis man spørger, og de forsøger at forstå og forklare, også selv om der er sprogproblemer. Dette er mest udpræget i det nordlige Frankrig, knap så meget sydpå. Biltrafikken er nogle steder tæt, men bilisterne viser noget hensyn. I Aquitaine er der cykelrute. Det er et helt fantastisk cykelområde.

I Spanien var der ikke cykelstier, og vi fandt ikke mange små veje, som vi kunne følge. Til gengæld var der ofte brede nødspor i siderne af vejen, som man kunne cykle på. Nogle steder løb caminoen ved siden af vejen, og man kunne cykle på den. I Spanien var vi en del af den horde at pilgrimme, der var på vej til Santiago, og det var overraskende, at beboerne langs ruten alligevel var så hjælpsomme, som de var. Vi havde forventet, at de måtte være trætte af alle de mennesker, der trampede forbi dem. Vi fandt bilisterne nogenlunde hensynsfulde.

Det var interessant at opleve, hvor forskelligt beboerne i de forskellige lande opfører sig. Den fysiske grænse mellem landene er nærmest udvisket, men man mærker straks, at man er i et andet land. Kontrasten var størst mellem tyskerne og belgierne og mellem franskmændene og spanierne.

Der er meget landbrugsland i Europa. Vi havde nok på forhånd forventet, at Tyskland ville være industriområder, men vores vejvalg gjorde, at vores indtryk af Tyskland er marker og kanaler. Indtrykket af Belgien er bløde bjerge med skov. Indtrykket af Frankrig er frodigt landbrugsland, som er meget stort. Og så er skovområdet langs Atlanterhavet enormt. Spanien er bjergrigt med fattigt landbrug. Vi har fået et indtryk af, hvordan en del af Europa ser ud.

Det var en oplevelse at være på caminoen og være sammen med alle de andre pilgrimme. På caminoen var ruten

beskrevet, så vi skulle ikke i nogen videre udtrækning selv planlægge vores rute. Vi skulle blot vælge, hvor langt vi ville eller kunne køre den enkelte dag. På denne måde var det mere enkelt end i de andre lande. Vi havde været undervejs i lang tid, men vi følte, at vi havde det lettere end mange af vandrerne. Vi er overbeviste om, at det er mest fornuftigt at gøre turen på cykel, hvis man vil gøre den hele vejen ved egen kraft. Der var mange dårlige ben, og vi mener, at det er urimeligt at ødelægge sig selv.

Vi havde for meget tøj med, selv om vi syntes, vi havde været kritiske, inden vi startede. Vi var også for bange for, at det skulle blive koldt, så der var noget varmt tøj, som vi aldrig fik brug for. Vi sendte det hjem undervejs. Det ville vi også have gjort, selv om vejret havde været dårligere. Når man alligevel skal vaske tøj jævnlgt, behøver man ikke så meget af det.

Vi startede med kort over det meste af det land, vi skulle igennem, men der var nogle huller. Vi erkendte, at man skal have kort over alle de områder, man skal igennem, og man skal ikke forvente, at man kan købe dem, lige når man har brug for dem. Man kan næsten altid købe et kort over det område, man er i, men man har jo brug for kortet for at finde ind i området.

Det var meget negativt, at Ronalds baghjul ikke holdt. Det var årsag til mange bekymringer, og vi frygtede faktisk, at det kunne have stoppet turen. Vi har snakket sagen igennem med Heino, og de havde aldrig været ude for

det før, men der har så været et par tilfælde efterfølgende. De føler sig ikke skyldige, men har accepteret deres ansvar. Heino laver et nyt hjul, som nok skal holde, og yder derudover en passende godtgørelse.

Vi havde frygtet, at vi kunne blive ramt af sygdom undervejs, og at Birthes fod ville volde kvaler eller hendes astma bryde ud. Vi var forberedt på, at det kunne blive nødvendigt med overliggertage, hvor vi kunne komme os. Birthe fik ondt i foden nogle gange, men det var aldrig så slemt, at det nødvendiggjorde overliggertage, og det var kun i Orleans, det var så slemt, at vi følte, at turen var truet. Birthe havde en nat og en formiddag med lidt dårlig mave, men alligevel kørte vi et lille stykke vej den dag. Ronald døjede med nogle bumser i mellemkødet, men det blev aldrig så slemt, at han ikke kunne sidde på sadlen. Vi føler, at det alt i alt var småting.

Vi kunne godt have tænkt os lidt mere om, da vi skulle hjem. Det gik egentligt ret godt med at finde rejsen hjem. Det var lidt spændende, men det er nok, hvad vi havde forventet. Vi kunne måske have overvejet mulighederne lidt mere hjemmefra. Det var tåbeligt, at vi kom til at betale så dyrt for overvægten. Det ville have været besværligt at sende cyklerne på anden måde, men vi havde ikke tænkt på at pakke det maksimale i vores håndbagage. Den bliver jo normalt ikke vejret med. Havde vi tænkt på det, kunne vi have sendt 26 kg af den anden bagage med posten. Der var jo

fortsættes side 44

Ny dansk-keltisk bortsendelsessang

I forbindelse med at redaktionen bad Holger Lissner om tilladelse til at bringe hans oversættelse af en pilgrimssalme spurgte han om vi kendte den keltiske bortsendelsessalme "May the road rise to meet you"? Den står i "Vi har et håb", Kirkefondet 2001 i en oversættelse af Per Harling. Den egner sig til pilgrimssammenhængene.

Dette første vers bragte vi i Pilgrimmen Nr. 9.

Der har den kun ét vers, men for nylig lavede han tre vers til. Holger Lissner synes, at det er lidt en skam, at det ikke er helt klart, hvor der skal bindes to toner sammen, for det er ikke det samme på engelsk og på dansk. Så i følgende udgave har han fikset lidt på den, så den bliver lettere at synge:

1. Må din vej gå dig i møde,
og må vinden være dig en ven,
og må solen varme blidt din kind,
og må regnen vande mildt din jord,
indtil vi ses igen
må Gud holde, holde dig i sin hånd.

2. Må din dag se mange timer,
og må natten skænke dig sin fred,
og må mørket læge dine sår,
og må lyset leve i dit blik,
indtil vi ses igen
må Gud holde, holde dig i sin hånd.

3. Må din lut få mange strenge,
og må tanken spænde højt sin flugt,
må din visdom finde til sin brønd,
og din latter lette som en fugl,
indtil vi ses igen
må Gud holde, holde dig i sin hånd.

4. Må din tro bevare gløden,
og dit håb sit stærke vingeslag,
og må kærligheden fylde dig,
og din Gud velsigne dig og dit,
indtil vi ses igen
må Gud holde, holde dig i sin hånd.

v. 1 Per Harling

v. 2-4 Holger Lissner 2005

Smykke med keltisk kors.

Herre, du vandrer forsoningens vej

*Herre, du vandrer forsoningens vej,
selv både flygtning og fredløs.
Drevet af kærlighed måtte du gå
for os ad smerternes gade.
Vis os da vejen, forsoningens Herre,
og giv os mod til at gå den!*

*Herre du viser os frihedens vej.
Fri er kun den, som kan tjene,
den, som i kærlighed glemmer sig selv,
den, som fik tilgivet meget.
Vis os da vejen, du frihedens Herre,
og giv os mod til at gå den!*

*Herre, du vandrer ad enhedens vej.
Lær os at gå over grænser!
Kundskab og sandhed og omsorg og ret
må vi som søskende dele.
Vis os da vejen, du enhedens Herre,
og giv os mod til at gå den!*

*Herre, du viser os Himmelenes vej,
den, som os fører til livet.
Målet er Himlen, men jorden vor vej.
Selv går du her ved vor side.
Vis os da vejen, du Himmelenes Herre,
og giv os mod til at gå den!*

Tore Littmarck 1972.

Holger Lissner 1973.

Redaktionen takker Holger Lissner for
tilladelse til at trykke hans tekster.

**Holger Lissner er født i 1938 i
Rynkeby.
Uddannet lærer og teolog.**

Han har undervist på Mariaforbundet,
Zahles Skole samt på Løgumkloster
Højskole.

Fra 1980 og til sin pensionering, sogne-
præst i Sdr. Bjert, Kolding

Han har bl.a. udgivet:
Salmer og Sange fra vor tid, Løgumkloster
Højskoles Forlag 1971
Salmer og Kirkeviser, Haase 1984
Det levende Vand, Edition Egtved 1990
Musicalen Jonas, Unitas 1996
Livets Træ 1998
Du fylder mig med gælde, Unitas 1998
med i:
Trediedagens lyse rum, Unitas 2001

Repræsenteret i Salmebogstillægget fra
1994 og nu senest i Den nye salmebog
med bl.a. denne salme, der er nr. 613.

Om at digte salmer siger han selv: ”At
digte er at lege med ord, med tanker og
billeder, at søge at finde en form for det
usagte, så det bliver sagt og lader sig se.
Nysgerrigt at vente på, hvad der dukker
op af tavsheden. At lade ens undren el-
ler glæde eller smerte komme frem i ly-
set i form af ord og derved blive lidt klo-
gere på sig selv. Det er at skabe et lille
rum i verden, et lille univers af ord og
billeder, som kan holde kaos og intethed
på afstand.”
(Trediedagens lyse rum)

Pilgrimsvejen til Santiago de Compostela

Boganmeldelse

Pilgrimsvejen til Santiago de Compostela (vandreguide).

Forfatter: Henrik Tarp.

Forlaget Hovedand

Pris 249 kr. inkl. moms.

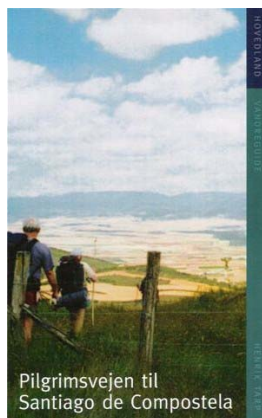
Foreningens formand har netop fået udgivet den første danske vandreguide om Caminoen. Bogen er udkommet den 20. juni 2005. Pilgrimmen forventer at kunne bringe en anmeldelse i næste nummer.

Henrik Tarps bog betyder, at der endelig foreligger en dansk guide, der beskriver hele ruten og giver praktiske oplysninger om rejsen og hvordan man forbereder sig på turen. Bogen giver detaljerede forslag til dagsvandring

som understøttes af kort - og oplyser om vigtige seværdigheder på vejen.

Vandreguiden koster normalt 249 kr. inkl. moms, men da det er foreningens formand Henrik Tarp, der er forfatter, kan foreningens medlemmer købe bogen for 200 kr. inkl. moms og forsendelse. Bestilling skal foretages på foreningens hjemmeside under litteratur:

<http://www.santiagopilgrimme.dk/litteratur.htm>

www.raunsbjerg.dk

Anmeldelse af hjemmesider

Anmeldt af Eva Andersen

Jeg har igen været på internettet og set på hjemmesider for pilgrimme.

Denne gang har jeg set på , en fantastisk fin hjemmeside med underholdende dagbog fra "den franske tur", dejlige billeder, oplysninger om pakning og

indhold af rygsæk, guide til Camino del Norte og beskrivelser fra en tur ad denne rute foretaget aug.-sept. 2004. En fornøjelse at gæste denne hjemmeside.

Pilgrimmen nr. 9 bragte en artikel af Anette om hendes regnsvejrdsdag ved Cruz de Ferro. Tilsvarende beretninger kan findes på hjemmesiden.

Camino del Norte og La Ruta de la Plata

Anmeldelse af Eva Andersen

Til oplysning for interesserede, der ønsker at gå Camino del Norte eller La Ruta de la Plata har El Pais Aguilar nu udgivet nogle flotte guides svarende til den, der er lavet for Camino Santiago de Compostela, med gode anvisninger om pleje af fødder, gode kort over ruten og gode rutebeskrivelser og med anvisning af overnatningsmuligheder og med telefonnumre, så man kan ringe og forudbestille eller høre, om der er plads. Som sædvanlig er bøgerne lette at blade i og have opslået, da der er ringe i ryggen. Ruta de la Plata er endda også for cyklister. Selvom man ikke kan spansk, kan man sagtens anvende disse beskrivelser – og det er dejligt.

Forlaget har udgivet mange guidebøger, bl.a. følgende:

El Camino de Santiago a pie
El Camino de Santiago del Norte
La Via de la Plata
52 Rutas con Encanto por España
Rutas por la costa de Galicia
Ruta de Don Quijote
Rutas por la costa de Andalucía
Rutas por la España de los Templarios
Rutas por el sur de Francia
Rutas por la costa cantábrica
Rutas por la costa de Cataluña

Se forlagets mange guidebøger på <http://www.elpaisaguilar.es/user/pages/listado.php?id=6>

La Ruta del la Plata.

I pilgrimernas spår från Malmö til Santiago de Compostela

Boganmeldelse

Broder Jakob...!

*I pilgrimernas spår från Malmö
til Santiago de Compostela*

Af Jürgen Lindeman

Udgivet af Malmø Stad - Fosie

SDF

ISBN-91-631-2972-8

Anmeldt af Nils Hartmann

Der findes efterhånden stabler af litteratur om pilgrimsvejen til Santiago de Compostela. Her er en anderledes bog, der med udgangspunkt i Skånes omfattende kontakt med Mellem- og Sydeuropa i middelalderen beretter om stort set alt, hvad man har brug for at vide om Jakobsvejene før og nu.

Forfatteren indleder med at redegøre for, hvordan han ved et tilfælde blev sat i gang med projektet. Han stødte på en rapport om udgravninger i Malmø, hvor man i flere middelalderlige grave havde fundet muslingeskaller: pilgrimstegn fra Santiago de Compostela. Det satte ham på sporet af kilder, der kunne fortælle, hvordan pilgrimstraditionen er opstået i Norden.

Bogens første store afsnit, kaldet Bog 1, handler om pilgrimme i middelalderen

Sankt Jakob med vandrestav.

og giver et omfattende indblik i den historiske baggrund for valfarterne. Vi føres gennem et fælleseuropæisk rum af historiske begivenheder, der også inkluderer korstog, rejseruter og legender. Samtidig får vi brudstykker af en historie om tidernes skiften på pilgrimsvejene og om nogle af bevæggrundene for de millioner af mennesker, der drog ud på vandring.

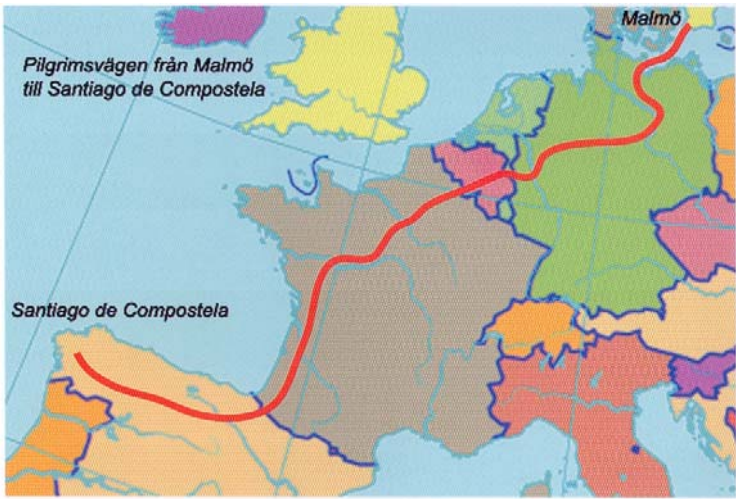
Forfatterens beretning forekommer grundigt researchet. Der er orden i sagerne og menneskelighed i fortællingen.

I bogens andet hovedafsnit, kaldet Bog 2, er vi i tre kapitler med på forfatterens egen rejse til Santiago: Malmö – Lund – Aachen - St. Jean-Pied-de-Port - Santiago de Compostela. Det er en biltur, men der er gode beskrivelser af rejseruten og ikke mindst af de byer, seværdigheder m.m., der passeres undervejs. Samtidig krydres med en række velvalgte citater fra gamle rejseførere, pilgrimbøger, religiøse skrifter m.m. Noget af stoffet i dette afsnit kan minde om Jørgen Johansens "Santiago - 1000 års kulturrejse gennem Europa" (Spektrum 1999).

Det er en stor bog og en sober gennemgang af et omfattende emne med både

svagheder og kvaliteter, men mest det sidste. Den største svaghed set med en Santiago-pilgrims øjne er måske, at bogen ikke er en vandreguide. Til gengæld giver de 328 sider én mulighed for historisk overblik samt på kort tid at flyve gennem hele pilgrimsvejen fra Malmö til Santiago de Compostela. Er

det en smuk bog? Det kan diskuteres. De mange billeder indrammer nærmest artiklerne, men de er ikke alle specielt gode. Litteraturlisten er omfattende med mange gode henvisninger til hjemmesider. Medalje eller ej: denne bog vil blive stående som et væsentligt bidrag til den nordiske pilgrimslitteratur.

Den här boken skall påminna om de tider på medeltiden då relativt många skandinaver, först och främst från de södra områdena, gav sig iväg som pilgrimer till vallfärdsorter i hela Europa. Boken handlar om Jakobsleden till Santiago de Compostela. En väg som även den heliga Birgitta vandrade och som idag leder nutidens pilgrim genom minst fem europeiska länder. Vägen slutar vid Jakobs grav i Compostela och är kantad med fantastiska kulturella upplevelser.

Ta på dig kängorna, greppa vandringsstaven, upplev Europa och hitta Dig själv!

Malmö Stad

Malmö stad

Fosie SDF

ISBN-91-631-2972-8

Bagsiden af Jürgen Lindemanns bog.

fortsat fra side 38

næsten intet, som vi absolut skulle bruge, når vi kom hjem. Det ville have været meget billigere. I øvrigt har KLM accepteret erstatningsansvaret for de skader, der skete på cyklerne.

Vi føler, at turen var en stor oplevelse. Den har ikke afskrækket os på nogen måde. Tværtimod. Vi har meget mod på at finde et andet langtidsprojekt, som vi kan kaste os ud i. Hvad det skal være,

ved vi ikke. Vi er åbne over for alle muligheder, og en dag finder vi sikkert ud af, hvad det skal være. Vi har ikke travlt. Vi følte, at denne tur skulle være nu, inden vi blev for gamle og affældige. Nu tror vi på, at vi har mange år tilbage, hvor vi kan gøre noget tilsvarende.

Læs mere på

<http://home0.inet.tele.dk/rclausen/privat/pilgrimstur.htm>

Billeder

Send redaktionen nogle gode billeder, som egner sig til illustration af artikler.

Vi vil gerne bruge dem på i Pilgrimmen og på hjemmesiden.

Foreningens hjemmeside ***www.santiagopilgrimme.dk***

fortsat fra side 28

De to pilgrimme hedder Inge og Eugene Carroll. Jeg skal hilse og sige, at de meget gerne stiller sig til rådighed med yderligere oplysninger.

Har du brug for hjælp til planlægningen kan de kontaktes på mailadressen eugene@carroll.dk eller på telefon 86351480.

En anden af foreningens medlemmer, Ulla Kobberup fra Skive, har i maj måned gået Camino de Norte og Ruta Primitivo. Hendes beretninger er også fyldt med dramatiske beskrivelser af regn og et meget hårdt terræn. Der er således noget der kan tyde på at Ruta Primitivo stiller krav om en god fysik og at man ikke foretager vandringer for tidligt på året.

Nyt fra Bestyrelsen

Af Henrik Tarp

Interessen for pilgrimsvejen til Santiago er stadig stigende. Vi kan i bestyrelsen måle det gennem salget af pilgrimspas. Sidste år klarede vi lige året med 300 pas. I år havde vi midt i april solgt de 400 pas vi hentede i Santiago sidste sommer. Vi har fået tilsendt yderligere 200 pas, men vi bliver nødt til at købe 600 denne sommer for at være på den sikre side.

Pinsevandringen på Fyn måtte for vores rute desværre aflyses. Ved tilmeldingsfristens udløb var der 5 og heraf meldte en senere fra. Bestyrelsen mente, at det var for få til atarrangementet kunne gennemføres, foruden at det heller ikke ville kunne løbe rundt økonomisk, når så få skulle betale de faste udgifter. Desværre, for i år havde vi ordnet det med egen messe i Nyborg katolske kirke. Desværre også fordi TV2 ville have fulgt netop Santiagopilgrimmene. Vi håber vores nyborgrute kan gennemføres næste år.

Derimod blev vandringen på Falster gennemført. Læs andetsteds i bladet. Vores hjemmesideudbyder er udskiftet. Det har givet en bedre hjemmeside, særlig på kontaktområdet.

Ved næste bestyrelsesmøde skal vi tale om de tiltag der er foregået over

sommeren. Her tænkes på de kontakter der er opnået med Norge, Sverige og Tyskland vedrørende kortlægning af pilgrimsveje gennem de tre lande. Vi bidrager med kortlægning gennem Danmark. Et yderst spændende projekt. Desuden skal vi tale om den pilgrimskongres vi har i støbeskeen til afholdelse i 2007. Kan det lade sig gøre eller ikke?

Pax et Bonum
Henrik Tarp

Foreningen har netop designet et klæbemærke til foreningens medlemmer. Det kan klistres på bilen eller kufferten.

Tanker om pilgrimsbevægelsen i de Nordiske lande

Af Bent Jul

Forfatteren har på det sidste gjort sig tanker om den hastigt voksende pilgrimsbevægelse. Hvor skal den føre hen? Hvordan skal den udformes? Hvor er faldgruberne? Der findes tilsyneladende kun få aktører med gedigne pilgrimserfaringer. Et besøg i Norge til pilgrimsdagene ved indvielsen af pilgrimsvejen til Nidaros viser tydeligt, at den norske stat og de store friluftorganisationer tenderer til at gøre pilgrimsvejen til turisme. I Sverige er det anderledes, her har kirken taget føringen. Det er heller ikke godt, for det bliver lidt for pænt og kraftløst – fromt måske. Inspirationsdagene "Spiritualitet og kristentro" i Viborg viser et tydeligt behov for at finde en dansk form. Forfatteren håber, at man i Danmark kan finde en bedre balance mellem de forskellige aktører på området. Der er derfor lagt op til at udbygge samarbejdet i Danmark. Der er indledt et samarbejde mellem de Nordiske lande med henblik på at forbinde vejene fra Nidaros og Vadstena med vejene til Santiago. Her er tankerne nedfældet efter intense dage sammen med pilgrimme i Norge.

Jeg var så heldig, at jeg for mit arbejde skulle til en kongres i Oslo sidst i juni. Den lå tidsmæssigt, så jeg kunne tilbringe en weekend sammen med gode pilgrimme i Norge.

Hærvejen udbygges og forlænges

Faktisk var jeg blevet inviteret af Eiler Prytz, som i Norge arbejder for Norsk Kulturarv med dokumentation og information om Olavsvejene til Nidaros i Trondheim. Han er medlem af Danske Santiagopilgrimme og har gennem sin familie et godt kendskab til danske forhold. Ud over at have vandret på Camino de Santiago og ad Via Francigena har han også vandret Hærvejen. Når jeg fik kontakt med ham, skyldes det først og fremmest, at Danske Santiagopilgrimme og Norsk Kulturarv (og også Pilegrimsfelleskapet St. Jakob) er interesseret i at binde Olavsvejen til Nidaros sammen med Jakobsvejene til Santiago de Compostela. Dvs. at vi skal have beskrevet pilgrimsvejene fra Trondheim i nord gennem Sverige og Danmark til Santiago de Compostela i syd.

Sammen med Eiler Prytz har vi haft kontakt til amter i Jylland, som ser positivt på at lave nogle forbedringer af informationsmaterialet om Hærvejen ("Danmarks pilgrimsvej nr. 1") samt at få beskrevet en vej mellem Viborg og Frederikshavn. Eiler Prytz har gjort et

Pilgrimmens redaktør fremviser foreningens blad for Norske Olauspilgrimme i Oslo middelalderby. De har 643 km til Nidaros i Trondheim.

stort dokumentarisk arbejde, som vi skal arbejde videre med.

Pilegrimsfelleskapet St. Jakob

Min lørdag var afsat til et møde med Eivind Luthen, der som bekendt er en norsk ildsjæl, der i mange år har arbejdet indenfor rammerne af

Pilegrimsfelleskapet St. Jakob, bl.a. som redaktør af Nordens bedste pilgrimsblad. Han har været involveret i alle forhold vedrørende vandringer til Nidaros og Santiago. I 2003 holdt han foredrag på generalforsamlingen i vores forening.

Jeg havde ikke nogen præcis aftale med ham, men gik ned til Pilegrimskontoret i Kirkegade, som han driver alene og uden væsentlige bidrag. Det var lørdag formiddag. Da jeg forgæves havde ringet på, gik jeg ud på gaden, hvor jeg til min overraskelse opdagede, at han sad på en fortovscafé sammen med en nyligt ankommen pilgrim fra London på vej fra Kristianssand til Nidaros. Det siger sig selv, det blev hyggeligt.

Som pilgrimme måtte Eivind og jeg vandre. Derfor tog vi Karl Johan op og ned 10 gange, inden vi skiltes. Her endevendte vi situationen i Danmark. Forholdene i vores foreninger blev belyst og aktiviteterne omkring Viborg Pilgrimscentrum og Roskilde Pilgrimsforening blev beskrevet. Vi er begge meget interesseret i at man nationalt har et godt samarbejde.

I Norge har der været konkurrence og disrespekt mellem de forskellige aktører. Det skal vi undgå i Danmark.

Samarbejde i Danmark

Jeg kunne fortælle, at vi i Danmark netop havde aftalt at holde et møde med bestyrelsesmedlemmer fra: Viborg Pilgrimscentrum, Roskilde Pilgrimsforening, Foreningen af Danske Santiagopilgrimme og eventuelt

Foreningen Fyns Pilgrimsvandring. Vi vil se på en model for, hvordan foreningerne dels kan samarbejde om de ting, der er fælles, dels kan støtte hinanden, hvor de er forskellige.

Alle disse foreninger har en fælles sag med at udbrede det glade budskab (og dermed livet med kristendommen) gennem pilgrimsvandring. Men det dur ikke, hvis vi i så bitte et land som Danmark og med så få ressourcer, vil dække alle pilgrimsaspekter i alle foreninger. Sagt på moderne dansk: Vi bør ikke producere de samme ydelser og dermed yde den samme service i alle pilgrimsforeninger. Her må vi frem til en arbejdsdeling. Desto klarere denne arbejdsdeling bliver, desto bedre for den fælles sag.

Jeg tror på, at vi i foreningerne kunne lære hinandens egenart bedre at kende, og dermed yde mere til den hurtigt voksende pilgrimsrørelse. Og alt dette uden at træde hinanden over tærne, uden spild af de begrænsede midler.

En uhellig alliance mellem kirke og stat

I Norge har man ikke et Pilgrimscentrum som i Vadstena i Sverige. Man har en pilgrimspræst i Nidaros. Der er i den seneste tid opstået flere små pilgrimsforeninger eller pilgrimslav i Norge. Det er folkelige foreninger med interesser for den lokale historie, kultur og kirke. De gamle veje i det Norske kulturlandskab, spiller en stor rolle for disse nye foreningers arbejde.

Pilgrimspræsten Rolf Synnes overrækker en vandrestav til miljøvernministeren ved indvielsen af Olausvejen på pilgrimsdagene i Oslo 2005.

Den dominerende spiller i Norge er imidlertid staten, som har overdraget rollen med at udbygge vejene til Nidaros til Norsk Kulturarv. Der er tale om kraftigt statsstyrede aktiviteter udført af myndigheder med pengekasen i orden.

Min invitation fra Eiler Prytz gjaldt specielt Pilgrimsdagene i Oslo i forbindelse med indvielsen af ”Pilegrimsvegene - Norges turvej nr. 1”, som vejen mellem Oslo og Trondheim

er døbt. Dagene startede med en messe i Kampen Kirke ledet af Rolf Synnes, som til daglig er pilgrimspræst i Nidaros. Herefter gik vi til Oslo Ladegård, som er en repræsentativ bygning ved ruinerne af den gamle middelalderby. Vi blev modtaget med smukke middelalder lieder og salmer.

Indvielsen blev foretaget af miljøvernminister Kurt Arild Hareide. Desuden var der taler ved en række store friluftorganisationer, Norsk Kulturarv og mange andre prominente folk. Rolf Synnes fik en svær opgave med at markere kirkens tilstedeværelse.

For mig var det uhyggeligt at høre, at der kun blev talt om turisme, natur, historie og kultur samt frisk luft. Ingen af talerne lod sig mærke med, at de vidste noget om at være pilgrim, end sige søgende. Det gjorde mig ondt at mærke, at hverken Eivind Luthen eller Eivind Strømman fra Pilegrimsfællesskapet, blev nævnt med et ord. Det er jo dem, som har drevet pilgrimsbevægelsen frem i Norge. Praktisk taget alle der har vandret den lange vej fra Oslo til Nidaros har profiteret af Pilegrimsfællesskabets kontor og hjemmeside.

Jeg må dog indrømme, at jeg også var imponeret over nordmændene. En minister og flere foreninger med over ½ mil. medlemmer var engageret! Jeg har svært ved at forestille mig en tilsvarende dansk minister bruge ord som ”pilgrim”. Men: Den norske stat har tilsyneladende med arme og ben tyvstjålet modebegrebet ”pilgrim”. De gør det for

at give næring til statslig styring og turisme. Man kan vel kalde det for en uheldig alliance mellem stat og kirke. Der bliver ikke plads til ånd efter de mange taler at dømme.

Nordisk Samarbejde

Efter det officielle arrangement, var vi en større flok, der drøftede samarbejde mellem de nordiske pilgrimsforeninger.

Vi var naturligvis hurtigt enige om at fremme samarbejdet med tyskerne og svenskerne om det ”baltiske” initiativ, der går ud på at forbinde pilgrimsvejen til Santiago med vejen til Nidaros og Vadstena. Eivind Luthen havde været til et møde i Rostock, mens vi fra dansk side desværre måtte sende afbud. Vi vil dog alle deltage i det videre arbejde. Vi har jo også nogle danske pilgrimsmaal, der skal ind i den plan.

Der blev generel enighed om, at man i en moderne pilgrimsbevægelse har behov for brede alliancer mellem pilgrimsforeningerne og kirke, stat, kulturaktører og friluftorganisationer. Der skal indgås balancerede kompromisser. Sådan er demokratisk politik.

Det står klart for mig, at vi i Danmark ikke skal arbejde for at få det som i Norge. Det er naturligt og nødvendigt at samarbejde med stat, turisme og friluftorganisationer. Men som pilgrim er det vores nationale opgave at fremme pilgrimslivet med information, herunder om pilgrimsmaal og pilgrimsveje.

Vi drøftede også den svenske model

baseret på kraftig indsats fra kirkeligt hold. Det ønsker nordmændene heller ikke. I Sverige oprettes stillinger, ansættes pilgrimspræster, arrangeres lette vandring med bibelmotiver og pilgrimsmotiver. Der arbejdes med synlig bøn.

Den svenske form er måske bedre end den norske. For mig ser den dog for trang ud. Erfarne pilgrimme synes ikke at være tiltrukket af aktiviteterne hos de svenske pilgrimspræster. Efter min smag bliver det let for pusse-nusset, meget artig, i bedste fald fromt. Faldgruben er, at det bliver en karrierevej for præster. Pilgrimsvandringen bliver ikke et grundlæggende møde med Gud - eller med det åndelige, om du vil se det på den måde.

Vi må alle huske på, at pilgrimslivet er en rite til fordybelse. Præsterne skal huske på, at de ikke er præster, når de er på pilgrimsvandring. Som pilgrimme er vi lige, vi er fremmede med samme længsel. Vi er mennesker på vejen. Præster har arketypisk en helt anden opgave end den man i moderne tid prøver at brokke ind i de svenske præstestillinger. Den enkelte må selv sørge for at komme hjemmefra for at søge det hellige.

Pilgrimsvandring skal baseres på en indre længsel og kraft. Information og veje skal være beskrevne; men det må ikke blive for let, for så ender pilgrimmene som turister på udflugt.

Og alligevel er det smukt og godt i Norge

Søndag aften spiste jeg middag med pilgrimspræsten, Rolf Synnes og Eivind Luthen.

Det blev en meget inspirerende middag. Rolf gør det en præst skal: Han passer kirken og sørger for at pilgrimmene bliver ordentligt mødt, når de kommer frem. Når han hører, at pilgrimme er på vej, går han dem bogstaveligt talt i møde. Han følges med dem ned til Domkirken.

At arrangere møder for de kirkesøgende, er netop præsternes opgave. De kan, som Rolf gøre det med et personligt møde eller de kan tilrettelægge pilgrimsmesser og andre ritualer i kirken. Alle Santiagopilgrimme kender betydningen af at føle sig velkommen i den katedral, man har vandret så hårdt for at komme frem til. Det er ved målet, at det indre mirakel gerne må ske. Imødekommenhed og ritualer ved ankomsten hjælper pilgrimmen til den nødvendige modtagelighed.

Da Rolf har indre erfaring fra pilgrimsvandring, har han de bedste forudsætninger for at forstå den spiritualitet, som gør sig gældende hos den søgende. Fra gammel tid er det præsternes opgave at passe templet og betjene de søgende. Sådan som jeg ser det, er det stadig præsternes hovedopgave i et moderne samfund. Folk skal nok selv - med lidt hjælp fra pilgrimslav - finde ud at gå der hen, hvor der er noget at komme efter.

Ensomheden

Det var let for mig at fornemme den ensomhed, det er at være pilgrimspræst i et land, hvor de vigtigste samarbejdspartnere kun tænker på kultur, historie og turisme. Jeg mærkede den også hos flere af de andre erfarne pilgrimme.

Jeg fortalte, at det for mig ser ud til, at ægte pilgrimme ikke kan undgå

ensomhed. Ethvert gudsmøde vil tendere til at presse en ud i eksistentielle beslutninger. I sådanne er man altid alene. Sværest er det dog, hvis man ikke kan finde andre med samme erfaringer at udveksle med. Her har vi gudskelov pilgrimsforeningerne.

Gid, at vi i Norden finder en form og et samarbejde, der fornyet kan kanalisere gudslængslen ind i frugtbare baner.

Olausvejene i Norge og Birgittaveje i Sverige skal forbindes med Jakobsvej. Det er en opgave for pilgrimsforeningerne i Nord-europa.

ULTREIA – endnu engang

Af *Annelise Bruus*

Det var meget interessant at læse William Arentveds lille artikel om ULTREIA og ligeledes Bent Jul's efterfølgende kommentar.

Også jeg har higt og søgt efter betydningen og er kommet til følgende resultat:

"E ULTREIA! E SUS EJA! DEUS AIA NOS!"

"Fremad! Velan – lad sindet løfte sig! Gud vær med os!"

Kilder:

1. En CD købt i Esum Kloster: "Auf Sankt Jakobs Strassen" – Schola Cantorum – St. Foillan Aachen. Musik med gamle instrumenter – sange, som blev sunget på pilgrimsvejen til Santiago i middelalderen. Her forekommer bl.a. en gammel Jacobus hymne fra Codex Calixtinus, der indeholder E Ulteia...

Der medfølger et lille hæfte, hvori bl.a. Heinrich-K Bahnen, der er sekretær i det tyske St. Jakobus-Gesellschaft, giver en kort indledning, der beskriver fortid og nutid på Caminoen. Han slutter netop med at citere det gamle råb, som Jakobspilgrimmene brugte.

2. Ny Latinsk Ordbog, til Brug for den studerende Ungdom, 'Efter de vigtigste Kilder og Hielpemidler, med kongelig allernaadisk Understøttelse, samlet,

ordnet og udgiven af Paul Arnesen, Isl. (1848)

I denne gamle, ærværdige og godt 2 kg tunge ordbog beskrives 'eja' som enten et 'i sandhed' eller som et opmuntrende udråb: 'velan'.

I samme beskrives 'sus' som afledt af 'sursum' (jeg løfter mig) – mens Cato bruger det som, 'at 'sjælen' løfter sig'. 'Aia' – er en imperativ af 'ajo', som er bekræftende 'at sige ja til noget'. Derfor 'Deus aia nos', 'GUD SIG JA TIL OS' eller 'Gud vær med os'.

Og sådan kommer vi skridt for skridt ved fælles hjælp nærmere en forståelse af ULTREIA. De fleste kilder er enige om, at det blev anvendt under vandringen som opmuntring snarere end ved ankomsten til katedralen i Santiago de Compostela.

*Annelise Bruus, Hellerup
kabruus@webspeed.dk*

Om dokumentet 'Compostela' – og et lille hjertesuk

Der hersker mange misforståelser omkring 'Compostela'. Derfor har forfatteren foretaget en oversættelse af dokumentet. Man kan se at det ikke på nogen måde er en skriftlig tilkendegivelse af syndernes forladelse, sådan som flere moderne pilgrimme har gengivet det i deres beretninger om vandringer. En syndsforladelse gives aldrig på skrift af den katolske kirke. I hvert Skt. Jakobs jubilæumsår kan man som katolik opnå en slags 'tabula rasa' – en ren samvittigheds tavle, hvis man har gennemført en troens og bodens vandring til Santiago de Compostela som pilgrim. Man skal desuden ved et såkaldt generalskriftemål i Katedralen (eller en anden kirke inden for 15 dage) have modtaget syndernes forladelse, besøgt Apostlens grav, samt deltaget i messen og eukaristien i Katedralen og evt. udført en eller anden karitativ gerning.

Af Annelise Bruus, Hellerup

Når man inden Pilgrimsmissen kl. 12 står i Rua do Vilar foran og/eller inden for i Pilgrimskontoret, så er der hver eneste dag en ganske euforisk stemning.

Dels er alle glade for at have gennemført en dejlig vandring, dels følelsen af "Ja, jeg gjorde det" og endelig – undskyld mig – det lettere hysteri forbundet med erhvervelsen af 'Compostela'. Ikke for det: jeg har da selv ikke kunnet stå for 2 gange at få det 'dyrebare' dokument. Men jeg har også læst og hørt så mange misforståelser omkring 'Compostela' – at jeg tillader mig at komme med nedenstående oversættelse af dokumentet, som ikke på nogen måde er en skriftlig tilkendegivelse af syndernes forladelse, sådan som flere moderne pilgrimme har gengivet det i deres beretninger om vandringer. En syndsforladelse gives aldrig på skrift af den katolske kirke.

Jeg tror, at misforståelsen skyldes, at man, i hvert Skt. Jakobs jubilæumsår, som katolik, kan opnå en slags 'tabula rasa' – en ren samvittigheds tavle, hvis man har gennemført en troens og bodens vandring til Santiago de Compostela som pilgrim og ved et såkaldt generalskriftemål i Katedralen (eller en anden kirke inden for 15 dage) har modtaget syndernes forladelse, besøgt Apostlens grav, samt deltaget i messen og eukaristien i Katedralen og evt. udført en eller anden karitativ gerning. Denne generaltilgivelse gælder naturligvis kun ens hidtidige liv og er ingen garanti for fremtiden.

Tidligere – i middelalderen - blev Compostela'en sat i forbindelse med dette, idet man evt. vedhæftede en bekræftelse på, at vedkommende havde været til skrifte og havde deltaget i messen. Men dette er man for længst

gået fra. Specielt, da det faktisk hører under skriftemålets tavshedspligt, at man end ikke må udtale sig om, hvorvidt den ene eller den anden har skriftet!

Som alle, der læser 'Pilgrimmen' véd, kan 'Compostela' opnås, hvis man af religiøse grunde mindst har gået de sidste 100 km til Compostela – eller cyklet mindst de sidste 200 km til Santiago de Compostela. Har man gået af kulturelle grunde, kan man få tildelt et andet dokument under samme betingelser. Det er i vor tid disse sidste kilometre, der er det afgørende for, om Domkapitlet vil anerkende stemplerne i vores Credencial som gode nok til et 'Compostela'. Hvor mange kilometer, man ellers har vandret og hvorfra - eller hvor mange etaper, man ellers har brugt, er uvæsentligt.

Denne bestemmelse er af forholdsvis nyere dato og er udelukkende et moderne fænomen, idet der rent ud sagt blev (bliver) snydt i en for selve pilgrimstanken uhørt grad. Af og til er det beskæmmende at opleve den overfladiskhed, der fremvises hos enkelte moderne rygsæksturister i

deres jagt på et stykke papir, som de end ikke forstår meningen med.

En lille sørgmunter oplevelse havde jeg selv i september 2004. Vi stod i en lang kø og ventede på at komme op til apostlen for at omfavne ham for derefter at komme ned i krypten til Skt. Jakobs sarkofag.

Pilgrimsbevis udstedt ved ankomsten til Santiago de Compostela.

Et par danske piger stod lidt foran mig og snakkede om deres vandring. De var i tvivl om et eller andet, og jeg tilbød min hjælp, da jeg efterhånden er godt kendt med Santiago de Compostela. Ja, de ville gerne vide, hvorfor vi stod i kø! (sic!) – Skønt ret forbløffet tog jeg den bedste pædagogiske mine på og forklarede sagens sammenhæng. Ikke så snart var jeg færdig, før de næsten afbrød mig og sagde: 'Jamen alt det er vi slet ikke interesserede i, men sig os, hvor er det, man kan få sit diplom?' Med et noget stivnet smil løftede jeg armen og pegede ned mod Rua do Vilar, og væk var de i varmen!

Her er så endelig et oversættelsesforsøg:

Domkapitlet, hvis apostoliske og biskoppelige kirke i Compostella, vogter seglet for den Hellige Apostel Jakobs alter, for at alle troende og pilgrimme fra hele den vide verden tilskyndet af tro eller som følge af afgivne løfter sammen kan komme til apostlen, vor spanske skytshelgen, den Hellige Jakobs grav, erklærer herved - ved som vidne at fremlægge dette autentiske dokument for alle og enhver tilstedeværende at læse - at:
fru Anna Elisabeth Bruus af fromhed og i tro har besøgt denne højhellige kirke.

Til vidnesbyrd om dette overdrager jeg dette dokument, som er forsynet med nævnte Hellige Kirkes segl til hende. Udstedt i Compostela den 8. dag i Juni måned i det Herrens år 1998.

Underskrevet af sekretæren for Domkapitlet: *Jaimes Rodriguez*

Den latinske tekst er meget indviklet, men jeg har prøvet at gengive den i så trofast en oversættelse som muligt.

Oversættelse af navne

Annette Raunsbjerg må tilgive mig, men hendes latinske navn er Anna. 'Annam' er en grammatisk bøjning af navnet, idet det står i akkusativ. Forkortelsen 'Dnam', hvis det står foran navnet, hvad det gjorde på mit 'Compostela', betyder Domina i akkusativ. Denne titel var i middelalderen betegnelsen for en adelsmands frue eller en dame af høj byrd. I dag betyder det bare Fru... Den maskuline betegnelse kan endnu i dag findes i det spanske Don ...en eller anden (f.eks. hedder det Don Jaimez Rodriguez om Domkapitlets sekretær) – og nogle af katolikkerne blandt os kan sikkert mindes 'Don Bosco bøgerne'. I disse tilfælde betegner titlen visse kategorier af katolske præster tilknyttet et Domkapitel.

Men på vores 'Compostela' afhænger det af, om man er Hr., fru eller frøken. Jeg vil da gerne høre, hvad der står på andres 'Compostela'? Bruger man kun det bøjede akkusativ 'Dnum' eller 'Dnam', eller er der også en betegnelse for 'frøken'?

*Annelise Bruus, Hellerup
kabruus@webspeed.dk*

Historien om Roskilde Pilgrimsforening

Af Finn Buhl

I foråret 2003 gik undertegnede og min hustru Anja Buhl en pilgrimsvandring på 600 km. fra Logrono til Santiago de Compostela. Det var undervejs i Spaniens hede, at ideen om en lokal pilgrimsvandring blev undfanget.

Da vi kom hjem begyndte jeg straks at pusle med "Det levende Danmarkskort" for at finde en passende rute: Første forsøg var på 39 ½ km., men det var alt for langt at gå på én dag. Næste forsøg blev på 32 km; stadig for langt. Tredje forsøg endte på omkring 25 km.: Det var bedre, og efter et par justeringer lå ruten fast.

Men hvordan skaffer man interesserede for sådant et projekt? Var det ikke dømt til at kuldsejle? Jo, hvis ikke ideen om en forening, som ramme om projektet også var blevet undfanget, var det hele såmænd nok endt i skrivebordsskuffen, og var blevet dækket af glemslens støv. Et par venner blev spurgt: "Jo, de ville da gerne hjælpe og gå ind i en bestyrelse". Jeg regnede faktisk kun med at mønstre en 4-5 personer til en stiftende generalforsamling, men OK! Så var foreningen da startet, og så måtte vi se, hvad tiden kunne bringe.

Jeg gik derpå i gang med at lave vedtægter: Anette Foged Schultz var så venlig at sende mig vedtægterne for Den fynske Pilgrimsforening, og ved at sammenskrive dem med vedtægterne fra

en tidligere støtteforening for Roskilde Taekwondo klub fik jeg lavet et sæt vedtægter, som passede helt og holdent til en lokal Roskilde forening.

Jeg tegnede også et logo: En muslingeskal med Roskilde Domkirke og nedskrev et motto. Johannes 3.30: "Han skal vokse. Jeg blive mindre." Så var jeg efterhånden klar:

Den 1/12 2004 lagde jeg en folder ned på Roskilde bibliotek. På forsiden stod "Roskilde Pilgrimsforening", og neden under var der et foto af min vandrestav uden for Sct. Ibs kirke. Inde i folderen stod: "Roskilde Pilgrimsforening er endnu ingen forening, men d.31/1 2005 holder vi stiftende generalforsamling...." Programmet var at vise en film om vandring på caminoen, og derpå vedtage vedtægter, vælge bestyrelse mv.

Spændt gik jeg ned hver uge for at se om min folder havde interesse: Det var helt vildt! I løbet af december og januar gik der ca. 60 foldere. Telefonen kimede hjemme hos os, og interessen for at vide noget om "Roskilde Pilgrimsforening" var enorm.

Alligevel var min hustru og jeg spændte, da vi nåede til mandag d.31/1 2005: Hvor mange ville komme? Var interessen ”kun” nysgerrighed? Men al bekymring blev gjort til skamme. Der mødte 22 ivrige og beslutsomme personer op, og i løbet af små 2 timer var foreningen dannet!

Nu skulle der smedes, mens jernet var varmt: Min hustru Anja og jeg tilbød derfor straks at holde et foredrag om vores vandring i 2003. Foredragsaften blev afholdt allerede d.17. marts – halvanden måned efter foreningens ”fødsel”. 42 personer mødte op, så vi måtte simpelthen fjerne alle borde i lokalet for at få plads. Anja og jeg har holdt foredraget mange gange før, men denne aften var speciel: Spørgelysten var fantastisk og rigtig mange ”fik smag” for caminoen. Der var også flere som meldte sig ind i foreningen.

De to øvrige bestyrelsesmedlemmer var lidt betænkelige ved at skulle gå 25 km. allerede til sommer, så de foreslog at vi arrangerede et par ”prøve-vandringer”: Den 9 april holdt vi så en 5 km. ”Kildevandring”, hvor 45 personer mødte op. Undertegnede havde til vandringsen skrevet en tekst til hver kilde, som havde udgangspunkt i biblens opfattelse af vandet. Dette vakte tilhørernes interesse.

Den 21 maj holdt vi så en 10 km. ”Forårsvandring”, hvor 15 personer trodsede regnvejr, og fik en dejlig pilgrimsvandring. Først gik vi ud langs Fjordstien og derpå op til Himmelev kirke, hvor præst Hanne Martinsen holdt en andagt for os. Temaet var her foråret.

Derefter gik vi tilbage gennem byen og endte ude ved Sct. Hans Hospital, hvor vi gik ned over markerne til Kællingehaven. Her endte vandringsen med fællesskaffe og hyggelig snak.

I skrivende stund ser vi frem til at afholde ”Roskilde Pilgrimsvandring” på 25 km. Denne vandring er, som det fremgår af min indledning, den vandring som er oprindelsen til vores forening. Hvad er så drivkraften bag en forening som vores? Jo, til forskel fra mange andre tiltag med lokale pilgrimsvandringer, hvor det er præster og menighedsråd, der arrangerer pilgrimsvandring for sognets beboere, samt andre interesserede, er alle i bestyrelsen i Roskilde Pilgrimsforening lægfolk. Der er præster i medlemsskaren, men de er menige medlemmer på lige fod med alle øvrige lægfolk: Det er altså et rent lægmandsprojekt! Vi er pilgrimme, som på vores vandringer opsøger de lokale kirker, og får den lokale præst og kirkebetjening til at holde andagt for os. Indtil videre har jeg foreslået tekstlæsning og salmer, for at holde et tema i vandringsen, men der er allerede ideer om at vandre tidligt søndag morgen, og deltage i højmessene et forudbestemt sted. Vi er altså ”fremmede”, der kommer forbi! Jeg tror, at vi på denne måde får et ægte pilgrimsmiljø frem: Et miljø, hvor andagter og meditation er meget vigtigt for nogle, mens andre blot vandrer med. Jeg er nemlig af den opfattelse, at ikke alle pilgrimme førhen vandrede, fordi de var specielt religiøse eller fromme. Mange fik pålagt pilgrimsvandringen som en bods- og bedringsvandring, og

skulle med Ibsskallen eller et af de andre pilgrimstegn bevise, at de havde gjort de påbudte aflad. I Roskilde Pilgrimsforening vil vi derfor gerne give plads til både "Kejseren og Jørgen Hattemager".

En anden ting er vores formålsparagraf: Roskilde Pilgrimsforening opfatter sig som en del af et begyndende netværk. Det vil sige, vi er ikke bare os selv nok. Vi oplyser i vores folder og på vores hjemmeside om andre arrangementer. I §2 står nemlig:

1. At fremme kendskabet til pilgrims-vandring i almindelighed.
2. At arrangere "Roskilde Pilgrims-vandring" som en årlig, økumenisk, tilbagevendende begivenhed.
3. At udvikle og arrangere andre lokale pilgrims-vandringer i lokalområdet.
4. At arrangere foredrag om pilgrims-vandring.
5. At støtte og vejlede interesserede, som søger råd om vandring på caminoen i Spanien, samt pilgrimsruter andre steder i Europa.
6. At formidle kontakt til "Foreningen

af danske Santiagopilgrimme".

7. At formidle kontakt til "Viborg pilgrimscentrum".

De fleste af disse formål har vi allerede opfyldt, og vil blive ved med at opfylde: Vi holdt således en informationsaften d.10 maj med temaet: Skal du gå camino til sommer. Her mødte 12 personer op for at få gode råd og så megen vejledning, som undertegnede nu er i stand til at give. Her blev talt om alt lige fra rejsebestilling, over pakning af rygsæk, til hvor mange kilometer, det er tilrådeligt at gå pr. dag og i alt på X-antal uger. Flere af deltagerne har allerede sat dato på deres camino.

Roskilde Pilgrimsforening er som sagt en nystartet forening, men vi har d.d. allerede ca. 50 medlemmer og tallet er støt stigende. Det er svært at sige, hvad fremtiden vil bringe, men pilgrimsvandringen har i hvert fald fået en plads på landkortet i og omkring Roskilde: Det står fast!

Bon camino!

Foto fra Roskilde Pilgrimsforenings stiftende generalforsamling.

Aktivitetskalender 2005

30. sept. **Selskabet Dansk Tidegærd**

- 2. okt. Efterårsmøde og Årsmøde i Sct. Bendts Kirke i Ringsted
Tidesang – sanginstruktion - fællessang Kantor cand.mag. Jette Thomsen fortæller om tidebønnens historie. Provst emer. Per Aagaard om selskabets begyndelse
”sådan begyndte det hele”.
Overnatning skal bestilles på Ringsted vandrehjem, tlf. 5761 1526 eller til bestyrelsesmedlem Kirsten Niekerk, tlf. 86295420 KIRN@km.dk
Pris for kursus for ikke medlemmer kr. 650,00. Kursustilmelding & info: Sognepræst Johannes Glenthøj, tlf. 86596001 jbg@km.dk eller Kim Thinggaard, tlf. 38811113 kantor.bethlehem@paradis.dk

7. – 9. **Økumeniske pilgrimsdage på Sostrup Slot**, arr. Maria Hjerte Abbedi.
okt. Kursusledelse: Andreas Blinkenberg og Elisabeth Lidell
Tilmelding: Sostrup Slot tlf. 86384111 ml. 10 og 13
Pris: kr. 950,00 Medbring: Bibel, håndklæder og sengelinned

13. okt. **”Pilgrimsvandringen som rite” , Viborg Pilgrimscenter**
Sct. Leonis Stræde 1 A, 8800 Viborg Entre: kr. 50 medlemmer kr. 30.
Foredragsholder, Bent Jul, redaktør og medlem af ”Foreningen Danske Santiagopilgrimme” holder foredrag om vandringen som en klassisk rite og viser lysbilleder fra vandringer til Santiago de Compostela, vandring blandt sorte madonnaer i Auvergne og helligsteder i Syrien.

13. – 21. **Benediktinerdage på Hellig Kors Kloster**, ”Ora et labora” Bed og Arbejd.
okt. Der vil tirsdag være mulighed for en pilgrimsvandring på ca. 10 km på Dejbjerg Hede. Benediktinerdagene indledes med tidebøn den 13. okt. kl. 18 (indlogering fra ca. kl. 16) og slutter med fredagsmesse og morgenmad den 21/10.
Pris pr. døgn kr. 50 + en gave til klostret på kr. 200,00.
Tilmelding og yderligere oplysninger:
Bjørn Hansen, 35381612, bjha@km.dk eller
Torsten Junge, 43643152, tjunge@wanadoo.dk

29. okt. **GENERALFORSAMLING**: Sorø Akademi, Festsalen, Sorø. kl. 14.00.
Foreningen serverer frokost fra kl. 12.30 - 13.30. Fællesspisning på restaurant kr. 100,- uden drikkevarer ca. 18.30. Tilmelding til spisning obligatorisk.

Vore nordiske søsterforeningers arrangementer kan ses på deres hjemmesider (links på vor hjemmeside), - dog ingen særlige vandringer i efteråret.

Den nye pave har i sit våbenskjold valgt en Ibskal. Det kunne antyde en interesse for valfart til Santiago.

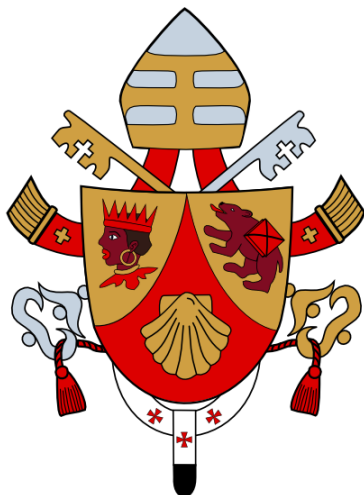
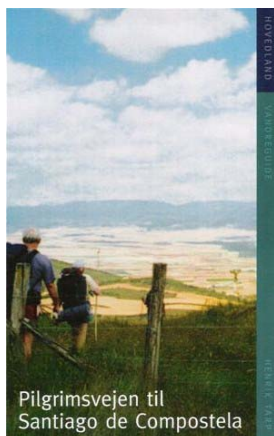
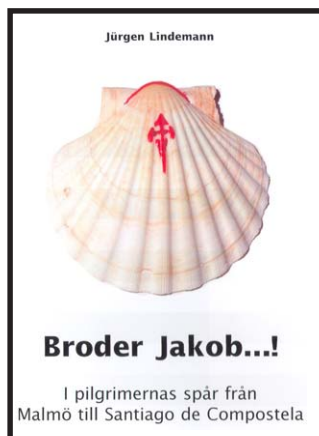

Foto fra Kippinge Kirke: Sankt Jakob med bog. Hans vandrestav er desværre gået tabt. (Foto Bent Jul)

Henrik Tarp har udgivet Danmarks første guidebog for Caminoen. Det er en meget flot bog skrevet med dybtgående kendskab til såvel pilgrimslivet som spanske forhold. Foreningen siger tak og ønsker Henrik tillykke. Særpris for medlemmer.

Jürgen Lindemann fra Malmø har skrevet en meget omhyggelig og stor bog om pilgrimsrejser til Santiago fra middelalderens Danske Skåne. Det er indtil udgivelsesdagen Nordens flotteste pilgrimsbog.

